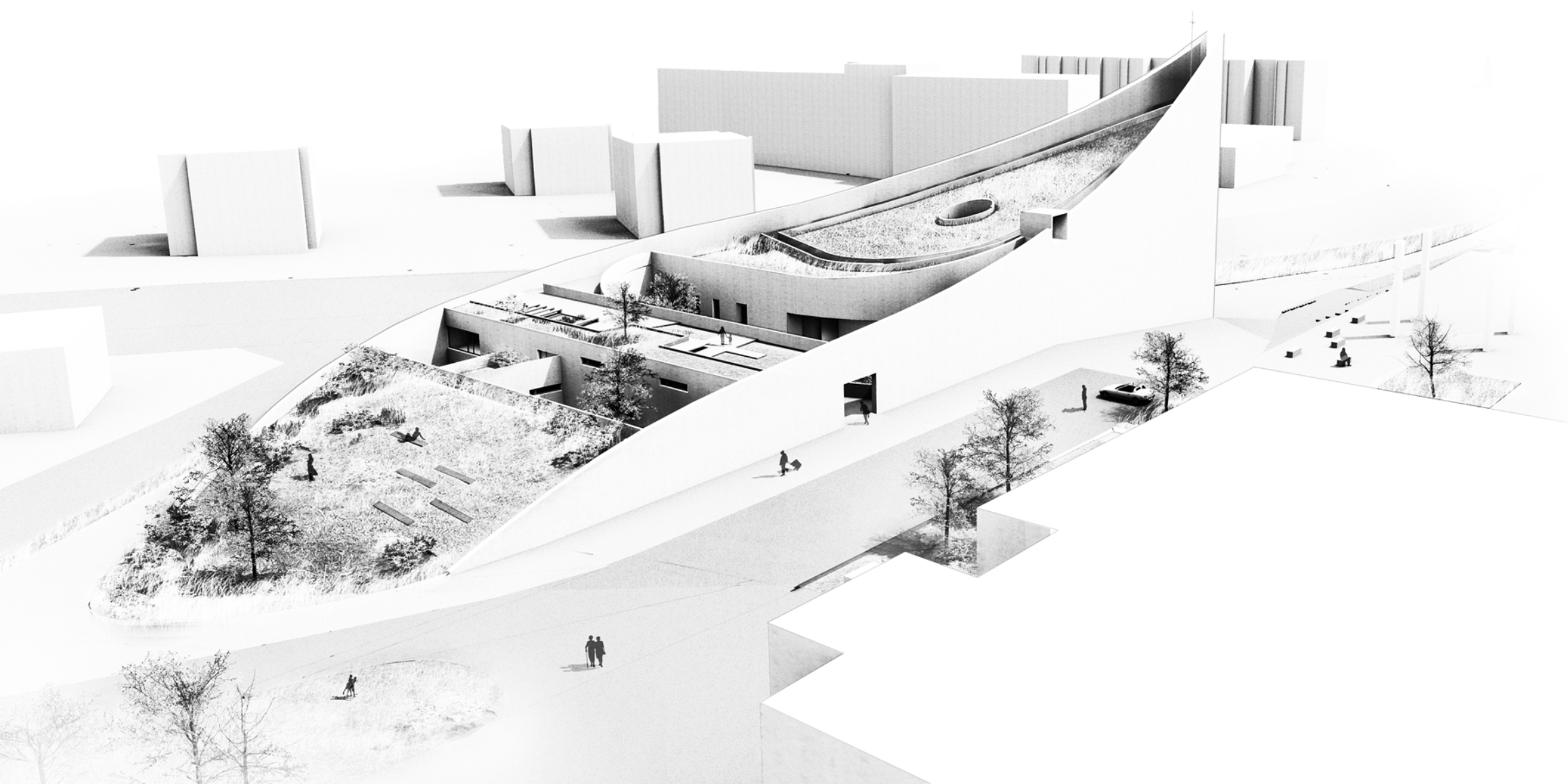

// Diplomová práce: Kostel a farní centrum pro římskokatolickou farnost Plzeň-Severní předměstí // Fakulta umění a architektury TUL // ZS 2010/2011 // vedoucí práce: prof. Ing. arch. akad. arch. Jiří Suchomel // vypracovala: Tereza Nová ■

rozbor místa a úkolu // A ●

- rozbor místa // A1 ●
- rozbor úkolu / farnost Plzeň - Severní předměstí // A2 ●
- rozbor místa / lokality pro stavbu kostela a farního centra // A3 ●
- rozbor místa / dokumentace vybrané lokality // A4 ●
- rozbor úkolu / kostel a liturgický prostor ve 20. st. // A5 ●
- rozbor úkolu / koncept // A6 ●
- rozbor úkolu / koncept // A7 ●
- rozbor úkolu / vývoj konceptu // A8 ●

návrh // B ●

- situace širších vztahů / 1:5000 // B1 ●
- situace řešeného území / 1:1000 // B2 ●
- půdorys 1PP / 1:400 // B3 ●
- půdorys 1NP / 1:400 // B4 ●
- půdorys 1:400 / 1:400 // B5 ●
- řezy / 1:400 // B6 ●
- řezy / 1:400 // B7 ●
- pohledy / 1:400 // B8 ●
- pohledy / 1:400 // B9 ●
- řezopohledy / 1:400 // B10 ●
- architektonický detail / hlavní liturgický prostor // B11 ●
- vizualizace exteriéru / pohled shora // B12 ●
- vizualizace exteriéru / pohled z Karlovarské třídy 1 // B13 ●
- vizualizace exteriéru / pohled z Karlovarské třídy 2 // B14 ●
- vizualizace exteriéru / pohled ze vstupního dvoru 1 // B15 ●
- vizualizace exteriéru / pohled ze vstupního dvoru 2 // B16 ●
- vizualizace exteriéru / pohled při příchodu z parkoviště // B17 ●
- vizualizace exteriéru / pohled ze zahrady // B18 ●
- vizualizace interiéru / hlavní liturgický prostor // B19 ●
- vizualizace exteriéru a interiéru // B20 ●
- fotografie modelu 1:200 // B21 ●
- fotografie modelu 1:200 // B22 ●
- fotografie modelu 1:1000 // B24 ●

průvodní a technická zráva // C ●

- průvodní zpráva // C1 ●
- technická zpráva // C2 ●

téma - současný kostel

V současné době v České republice stále ubývá věřících lidí, kteří se hlásí ke křesťanství. Domnívám se, že většina obyvatel uznává křesťanskou historii a tradici naší země, ale nepřipouští si, že by se jich v dnešní době mohla víra osobně týkat. Historické kostely kolem nás, byť krásné, často konzervují minulost, která je nám vzdálená, stejně tak jako je nám často vzdálené a cizí i pochopení víry. Myslím si, že úlohou současného kostela není přesevším postavit krásnější a velkolepější budovy než se stavěly dříve, kdy byla církev na vrcholu své slávy, ale vyjádřit současnost a aktuálnost tohoto tématu, zdůraznit neustálou potřebu vztahu člověka s Bohem. Zaměřit se na podstatu křesťanství a tu vyjádřit. Určitě nechci ignorovat křesťanskou tradici, která je velkým bohatstvím České republiky, ale chci říci, že zůstane-li jen u tradice, je to málo. Podnětem k tomuto přemýšlení a později návrhu mi bylo přání a potřeba římskokatolické farnosti Severní předměstí v Plzni postavit pro svoji činnost nový kostel s farním centrem.

■ plán města - poloha řešeného území v rámci Plzně

farnost Plzeň - Severní předměstí ■

Farnost Severní předměstí je jednou ze sedmi plzeňských farností. Vznikla v roce 1997, v současnosti do ní pravidelně dochází kolem 300 lidí a je spravována tříčlennou komunitou bratří františkánů (řád OFM – Ordo fratrum minorum v češtině nazýván řád menších bratří). Farnost dnes využívá tři budovy. První je objekt bývalé školky, který byl na sídlišti zrekonstruován pro potřeby misijní stanice a dodnes slouží jako farní centrum a zároveň byt bratří františkánů. Kapacita objektu je ale v současné době absolutně nepostačující. Nedělní mše se odehrávají v druhém objektu, a to Lochotínském pavilónku, což je bývalá budova městských lázní, kterou má farnost pronajatou na omezenou dobu od města. I toto řešení je provizorní, jak z hlediska kapacity, tak i vhodnosti prostoru k liturgickým úkonům. Z obou důvodů jsou významnější mše (vánoční, velikonoční, svatby, ...) konány v třetím objektu, a to kostele Všech Svatých na Roudné. Tento kostel ze 13. st. je však špatně dostupný a památkově chráněný, takže nejsou možné žádné stavební zásahy pro přizpůsobení prostorů dnešním potřebám farnosti. I tato budova je tedy pro běžný provoz farnosti nevyhovující.

■ prostorové požadavky farnosti na nové budovy ■

Proto se farnost společně s biskupstvím rozhodla usilovat o stavbu nového objektu, jehož součástí by byla jak budova kostela, tak i farní centrum a prostory pro komunitu bratří františkánů. Budova by měla stát na území farnosti, tedy na Severním předměstí Plzně, které zahrnuje především největší plzeňské panelové sídliště Lochotín-Bolevec-Košutka, postavené převážně v 80. letech 20.st a nedaleké sídliště Vinice.

■ lokality na sídlišti ■

Všechny stávající kostely v Plzni jsou poblíž centra města, kde žije dnes již jen zlomek obyvatel. Proto si myslím, že myšlenka stavby kostela na sídlišti je správná, ačkoliv neutěšené prostředí sídliště bez výraznějších urbanistických bodů výběr místa i celý návrh značně komplikuje. Kostel má ale cenu stavět tam, kde ho lidé potřebují a kde je jim blízko, třeba právě na sídlišti budovaném za dob komunismu, kdy byl vliv církve potlačován. Stavba kostela a farního centra tak může obohatit kulturně společenské vyžití obyvatel jinak převážně monofunkčních sídlišť. Představitelé farnosti vybrali společně s Útvarem koncepce a rozvoje města šest lokalit na Severním předměstí, které by pro stavbu kostela připadaly v úvahu. O územích se v současné době jedná. Nezávise na tom, jsem si sama vytvořila stručné srovnání jednotlivých lokalit a jako nejvhodnější jsem pro svůj návrh zvolila pozemek u Karlovarské třídy, poblíž Středního odborného učiliště dopravního, technického a energetického a Střední zdravotnické školy.

■ lokalita u Karlovarské třídy ■

Severní předměstí se rozprostírá kolem dvou hlavních tříd, Karlovarské a Lidické, které jsou zároveň trasami tramvají směřujících do centra. Většina služeb je pak situována především v blízkosti těchto dvou tříd, a to hlavně kolem zastávek tramvají. Jednou z mála budov, která má význam v rámci celé Plzně a okolí je právě dvojice škol SOU a SZŠ, což bylo jedním z důvodů, proč jsem zvolila pro návrh kostela právě území v blízkosti těchto škol. Myslím si, že objekty školství a církve by se v tomto případě nemusely díky odlišným provozům rušit, ale mohly by se spíše doplňovat a pro účely farnosti by například o víkendech mohly být využívány i hřiště či parkoviště škol. Hlavní klad a potenciál území poblíž škol však vidím v poloze na konci pomyslné osy Karlovarské třídy při příjezdu z centra města. Oproti centru je pozemek výše položen a tvoří tak dobře viditelný bod na horizontu. Ve svém návrhu jsem se tuto kvalitu místa snažila respektovat a využít. Toto místo má ale i své nevýhody, kterými je především poměrně malý pozemek a také těsné sousedství Karlovarské třídy, která je kromě již zmíněných kladů také zdrojem hluku a znečištění.

■ legenda

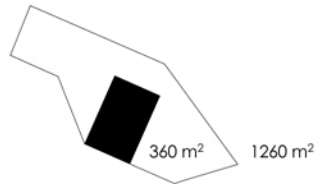
- území spravované farností Plzeň - Severní Předměstí
- centrum města
- stávající zástavba
- hlavní komunikace
- řeky
- stávající kostely

■ legenda

- stávající zástavba
- hlavní komunikace a trasy tramvajových linek
- konečné stanice tramvajových linek
- (A) stávající objekty využívané farností

(A) farní centrum a byt františkánů

- původně mateřská škola
dnes majetek biskupství
- absolutně nedostačující kapacita
přílišné propojení provozů centra a bytu františkánů

(B) Lochotínský pavilónek

- konání nedělních mší
původně sloužil jako městské lázně
dnes pronajatý od města
památkově chráněn
- nedostatečná kapacita
nevhodný pro liturgické úkony - provizorium

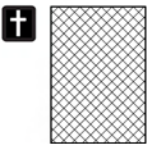
(C) kostel Všech Svatých na Roudné

- konání svátečních mší (vánoční, velikonoční, ..)
sakrální stavba ze 13. st.
památkově chráněn
majetek biskupství
- nedostatečná kapacita
špatná dostupnost

prostorové požadavky farnosti na nové budovy ■

kostel pro 300 lidí - cca 900 m² (hlavní liturgický prostor, kaple, sakristie, místnost pro děti a matky, zpovědní místnost, ..)

farní centrum - cca 600 m² (sál pro 50 lidí, 3 místnosti pro 20 lidí, místnosti pro duchovní rozhovory, jídelna, ..)

prostory pro františkány - cca 200 m² (bydlení pro 4 bratry, společná kuchyně, jídelna, knihovna, ..)

■ legenda

- stávající zástavba
- hlavní komunikace a trasy tramvajových linek
- konečné stanice tramvajových linek
- ① lokality pro stavbu kostela a farního centra - seřazené od nejvhodnějšího po nejméně vhodné

① Karlovská - park poblíž SOU a SZŠ

- + poloha na ose Karlovské třídy
- + sousedství významných budov
- + dobrá dostupnost
- blízkost hlavní komunikace / hluk a znečištění
- malá rozloha a stísněnost místa
- rozříštěné okolí bez výrazného charakteru

vybraný pozemek

② Lidická - park u Telecomu

- + návaznost na park
- + dobrá dostupnost
- trasa biokoridoru / problém změny ÚP
- horší viditelnost z okolí - poloha v údolí

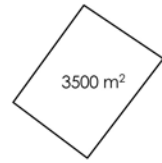
③ Lidická - bývalá točna tramvají

- + blízkost současného farního centra
- + dobrá dostupnost
- špatná viditelnost z okolí
- malá rozloha a stísněnost místa

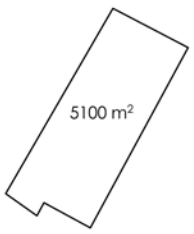
④ Lidická - parkoviště u supermarketu Albert

- + blízkost současného farního centra
- + dobrá dostupnost
- sousedství obchodního domu
- rozříštěné okolí bez výrazného charakteru

⑤ Lidická - parkoviště u supermarketu Billa

- + sousedství budovy metodistické církve
- sousedství supermarketu
- daleko od centra města
- rozříštěné okolí bez výrazného charakteru

⑥ Karlovská - parkoviště u supermarketu Penny

- + blízkost současného farního centra
- + dobrá dostupnost
- sousedství supermarketu
- daleko od centra města
- rozříštěné okolí bez výrazného charakteru

5000

1000

200

0

pohled na předprostor před SOU a SZŠ

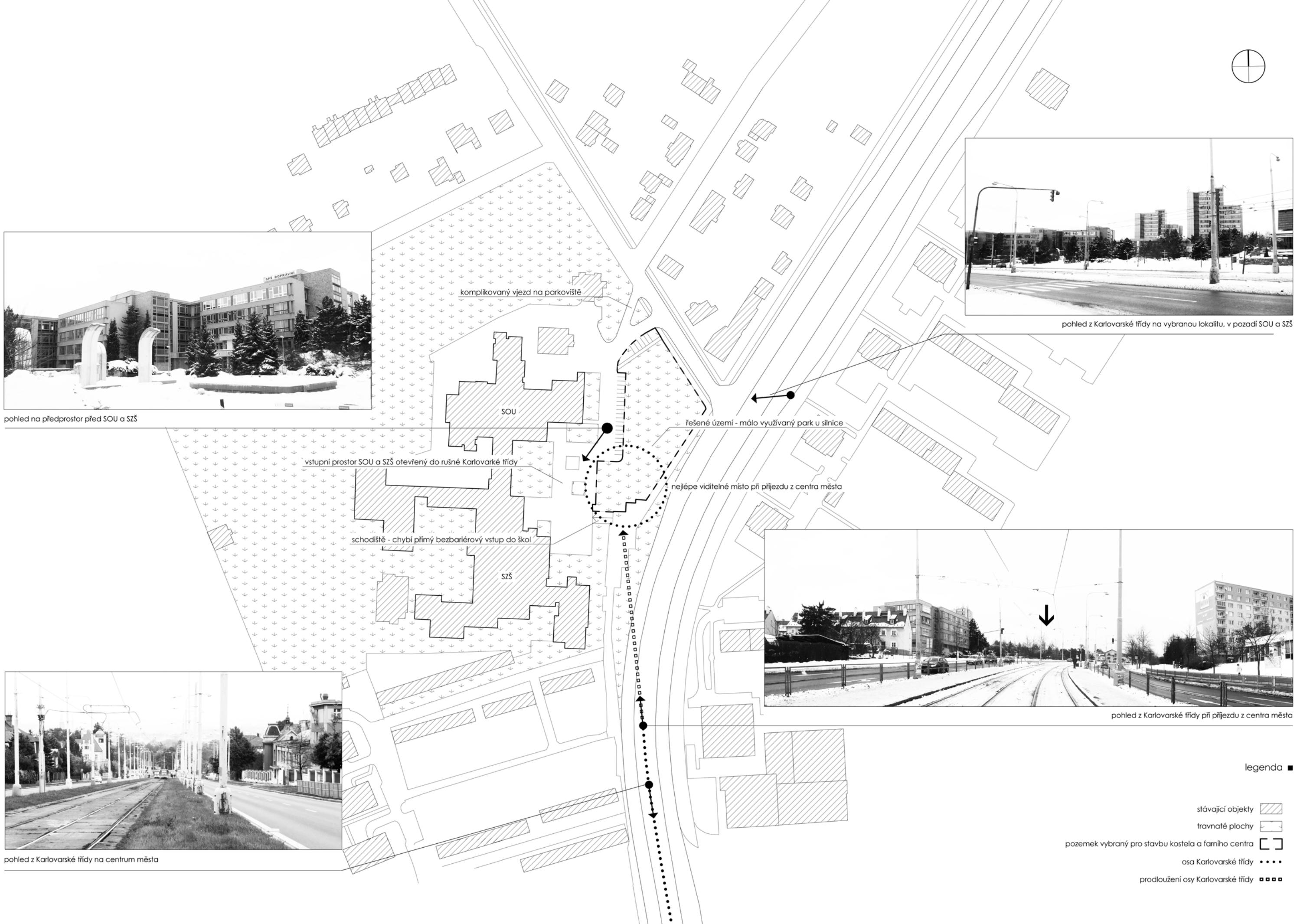
pohled z Karlovské třídy na vybranou lokalitu, v pozadí SOU a SZŠ

pohled z Karlovské třídy na centrum města

pohled z Karlovské třídy při příjezdu z centra města

legenda

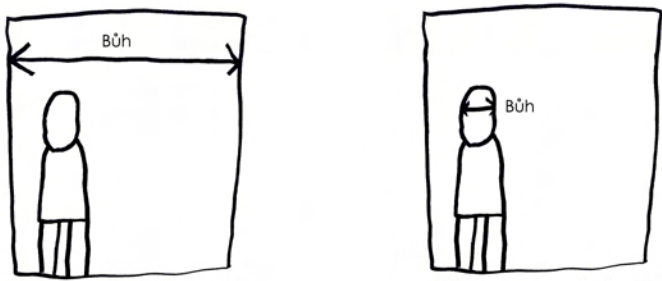
- stávající objekty
- travnaté plochy
- pozemek vybraný pro stavbu kostela a farního centra
- osa Karlovské třídy
- prodloužení osy Karlovské třídy

Před hledáním konkrétní formy kostela jsem se zamýšlela nad obecnými otázkami, čím je pro mě vlastně kostel, k čemu má sloužit a co má vyjadřovat, abych si ujasnila, o co chci ve svém návrhu usilovat.

- co je kostel - chám Boží?

Nejprve jsem si položila otázku: „ co je kostel neboli – chrám Boží?“. Při mých úvahách jsem vycházela především z Bible, hlavního zdroje křesťanského poznání. chrám Boží je v Bibli ve Starém zákoně zmiňován především v souvislosti s Jeruzalémským chrámem, jakožto místo, kde je Bůh zvláštním způsobem přítomen. Pohled na chrám se s Novým zákonem zcela mění. Tento pojem je zde užíván především v souvislosti s naším tělem. V novém zákoně jsme my lidé nazýváni chrámem Božím, neboť v nás přebývá Duch Svatý.

Starý zákon: před Kristem - Jeruzalémský chrám ← ✚ → Nový zákon: po Kristu - my jsme Božím chrámem

- citace ze Starého zákona ¹

Ab 2.20 Hospodin je ve svém svatém chrámu, ztiš se před ním celá země!

2. Sam 22,7 V soužení jsem vzýval Hospodina, ke svému Bohu jsem volal. Uslyšel můj hlas ze svého chrámu, mé volání proniklo až k jeho sluchu.

- citace z Nového zákona ¹ ●

Sk 7,49 Mým trůnem je nebe a země podnoží mých nohou! Jaký chrám mi můžete vystavět, praví Hospodin, a je vůbec místo, kde bych mohl spočinout?

Mk 14,58 Slyšeli jsme ho říkat: Já zbořím tento chrám udělaný rukama a ve třech dnech vystavím jiný, ne rukama udělaný.

1. Kor 3,16 Nevíte, že jste Boží chrám a že Duch Boží ve vás přebývá?

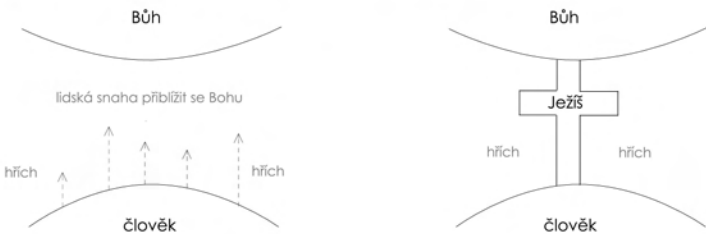
- proč stavět kostel ?

Nabízí se tedy otázka „ proč stavět kostel ? “, je-li Bůh přítomen v nás , je-li všudypřítomný a neomezený na hmotu. Myslím si, že stavba kostela není potřebná pro Boha, aby v ní mohl zvláštním způsobem přebývat, ale pro nás, a to z několika důvodů.

- **znamení** – Podobně jako jsou v katolické církvi od Tridentského koncilu definovány svátosti jako viditelné znamení neviditelné Boží milosti, chápu hlavní úlohu kostela jako viditelné znamení neviditelné Boží přítomnosti, a to jak pro věřící, tak pro nevěřící. Stavba kostela by měla na Boha ukazovat a Boha oslavovat.
- **ztišení** – Zároveň by kostel měl dle mého obzvláště v dnešní době, kdy na nás útočí obrovské množství vnějších informací a podnětů, poskytovat možnost zklidnění, ztišení, oddělení od běžných starostí a zaměření se na Boha.
- **zázemí** – A v neposlední řadě by měl kostel samozřejmě také sloužit jako zázemí církve a vytvářet důstojné místo pro setkávání a slavení eucharistie.

- znamení koho či čeho by měl kostel být?

Má-li být kostel znaméním, pokusím se jen velmi stručně nastínit otázku: „ znamení koho či čeho by měl kostel být ? “. Odpověď jsem opět hledala v Bibli, a to především v Novém zákoně, jehož základem jsou evangelia neboli dobré zprávy o příchodu Ježíše Krista. Výstižně mi připadá především , jak o sobě Ježíš sám říká, že se stal pro nás **cestou** k Bohu. Zároveň o sobě – o Bohu – mluví jako o **světle**. Důležitá jsou tedy pro mě v souvislosti s návrhem kostela témata cesty a světla, neboli cesty ke světlu, která je znamením otevřené cesty člověka k Bohu, cesty kterou je pro nás Ježíš Kristus.

- Citace z Nového zákona¹ Jan 14, 6 Já jsem **cesta**, pravda a život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mně. Jan 8, 12 Já jsem **světlo** světa. Kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě.

- liturgické hnutí

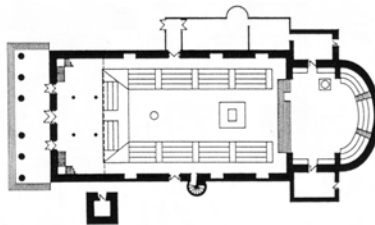
Se snahou vyjádřit a popsat vztah člověka a Boha velmi úzce souvisí i podoba liturgie a z ní odvozeného liturgického prostoru. Během staletích se pojetí liturgického prostoru proměňovalo v souvislosti s potřebami liturgie. Její podstata zůstává stále stejná, ale v odlišných dobách se mění pohled a důraz na jednotlivé úkony. K radikálním změnám a postojům dochází právě ve dvacátém století. Již v první polovině 20.st. vzniklo v sakrální architektuře takzvané liturgické hnutí, které se snažilo o větší zapojení laiků během bohoslužby a přiblížení liturgie lidem, k čemuž mělo napomáhat i uspořádání liturgického prostoru. Hnutí vzniklo v benediktinských klášterech v Solesmes ve Francii, v Maria Laach a Beuron v Německu a v Belgii. Zabývalo se otázkami uspořádání a orientace prostoru v souvislosti s chápáním postavení Krista a lidu při liturgii. Kromě tradičního podélného uspořádání prostoru v podobě cesty, který můžeme vidět ve většině českých kostelů, kdy kněz i lid jsou směřováni k přicházejícímu Kristu, se začali zabývat i možnostmi centrálního uspořádání liturgického prostoru, ve kterém je kladem důraz na Krista přítomného na oltáři a lid pak tvoří společenství shromážděné kolem Krista. Mezi významné představitele liturgického hnutí patří mimo jiné německý architekt Rudolf Schwarz, který v souvislosti s rekonstrukcí rytířského sálu a kaple na hradě Rothenfelds vytvořil řadu schémat liturgického prostoru, na kterých kromě modelu cesty ukazuje i model uzavřeného a **otevřeného kruhu**. Sám však varuje před úplným uzavřením prostoru, a preferuje tak propojení myšlenek přítomného bytí Krista a nasměrování ke Kristu.

- schémata Rudolfa Schwarze z roku 1947 - zleva: svatá cesta / Heilige Fahrt, svatá důvěrnost / Heilige Innigkeit, svaté otevření / Heiliger Aufbruch ●

- dopady liturgického hnutí po II. vatikánském koncilu ●

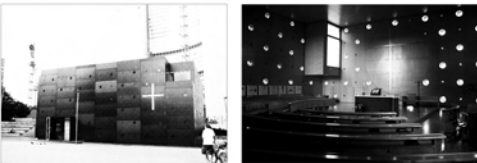
Myšlenky liturgického hnutí se v praxi začali uplatňovat především po II. vatikánském koncilu, který proběhl v 70.letech 20.st., a jehož snahou bylo mimo jiné větší zapojení laiků do činnosti církve, a tedy i do liturgii. V důsledku II. vatikánského koncilu se z hlediska uspořádání prostoru změnilly především dvě věci, jednak otočení kněze směrem k lidu, a z něj vyplývající odsunutí oltáře od zadní strany kostela a posunutí blíže lidem, aby se oltář mohl ze všech stran obcházet. Do starších kostelů byl tedy k původnímu často zdobenému oltáři v zadní části přidán ještě jeden bližší, volně stojící oltář, na kterém se sloužila mše. V některých případech se oltář přesunul až do lodi kostela a vzniklo tak centrální uspořádání kolem oltáře. Příkladem může být rekonstrukce kostela sv. Martina v Dornbirnu s novým vnitřním uspořádáním prostoru od architektů Emila Stefanna a Gilberta Hulsmanna z roku 1967-69.

- rekonstrukce kostela sv. Martina v Dornbirnu od architektů Emila Stefanna a Gilberta Hulsmanna z roku 1967-69 ●

S touto změnou souvisí i snížení důrazu na orientaci kostela směrem k východu, která právě souvisela s podélným uspořádáním směrem k přicházejícímu Kristu. V současné době tak můžeme najít řadu realizací kostelů orientovaných k různým světovým stranám a kostelů, které se snaží pojmut liturgický prostor v duchu prvotní církve jako shromáždění kolem oltáře. Z řady případů uvedu například katolický kostel 'Kristus, naděje světa' ve Vídeňském Donau City od Heinze Tesara z roku 1998-2000.

- kostel 'Kristus, naděje světa' ve Vídeňském Donau City od Heinze Tesara z roku 1998-2000 ●

Při návrhu jsem se snažila na konkrétním příkladu uplatnit myšlenky uvedené v předchozích odstavcích o vnímání úlohy kostela a novém pojetí liturgického prostoru.

● **znamení**

Kostel, farní centrum a prostory pro františkány chápu jako jeden komplex, který by měl být prostorově zřetelný. Jeho hmotové a prostorové uspořádání by mělo poukazovat na neustálou potřebu vztahu člověka s Bohem, a to znázorněním cesty víry jako cesty ke světlu, cesty, která se ze země zdvihá k nebi. Cestu tvoří dvě hlavní linie hmoty, které se přibližují ke světelné štěrbině a stoupají vzhůru. Západní linie je přímá, racionální, vztahující se k zemi a k člověku, východní pak obloukovitá, hůře uchopitelná, symbolizující Boha. Společně pak tato dvojice vyjadřuje dvojí podstatu Ježíše Krista, který je zároveň člověkem a Bohem, a je pro nás cestou k Bohu Otci. Podobné vyjádření podstaty Ježíše pomocí plochy a částí koule lze vidět i u chrámu Church of the Jubilee v Římě od Richarda Meiera a Johna Eislera z roku 1996-8. Hmota kostela pro farnost Severní předměstí směřuje na JJZ a to jednak kvůli orientaci na jih směrem ke světlu a také kvůli směřování k Vatikánu – ke Svatému stolci a zároveň k Assisi, rodišti sv. Františka, neboť se předpokládá, že kostel bude zasvěcen právě jemu. Podobnou orientaci k Assisi můžeme vidět například i na františkánském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Jihlavě. Směřování reaguje i na urbanistickou polohu a potenciál místa, nejvyšší bod kostela je situován v ose Karlovarské třídy a je tudíž velmi dobře viditelný při příjezdu z centra města.

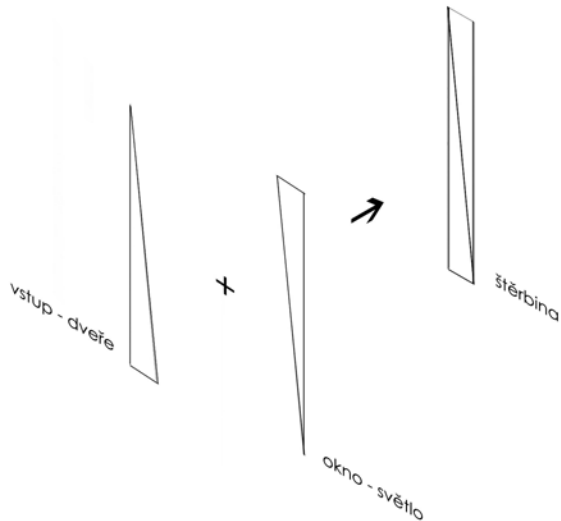

kostele Nanebevzetí Panny Marie v Jihlavě

Church of the Jubilee, Římě, Richard Meier a John Eisler, 1996-8

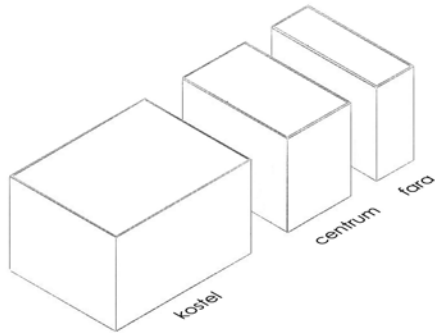
Ve světelné štěrbině se kromě dvou hlavních linií, které vymezují základní hmotu, sbíhá uprostřed i linie třetí, která je vůči dvěma hlavním šikmá tak, že ve spodní části je spojená s obloukovou linií a v horní s přímou. Štěrba je tedy rozdělená na dvě části, a to rozšiřující se okno, ke kterému směřuje hlavní liturgický prostor a zužující se vstup z jižní strany, který svou úzkou a vysokou proporcí navozuje pokoru spojenou s přechodem z okolního prostředí do sakrálního prostoru. Štěrba, ke které celá hmota směřuje tedy ukazuje na Ježíše jako na světlo vybízející k následování a zároveň jako na dveře neboli vstup k Bohu Otci. Umístění vstupu zároveň vychází i z urbanistické situace, neboť právě z jihu, ze směru od nejbližší zastávky tramvaje, předpokládám příchod velké části návštěvníků kostela.

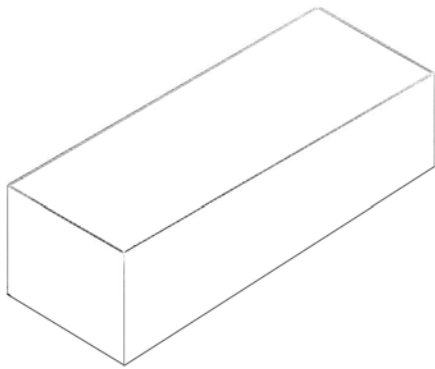
● **ztíšení**

Hmota komplexu je zvenku jednoduchá a čistá, uvnitř však je dělená na jednotlivé objekty kostela, farního centra a prostorů pro františkány, mezi nimiž jsou dvorky, zahrady a terasy, do kterých jsou orientovány místnosti farního komplexu. V nejnižší severní části jsou prostory pro bydlení františkánů, ve střední části pro setkávání a v jižní nejvyšší části pro liturgické účely, oběma jsou tedy řazeny od profánních k sakrálním. Prostory nejsou orientovány ven, ale dovnitř hmoty, což vytváří pocit intimních prostorů poskytujících ztišení, oddělení od okolního světa a zaměření na Boha. Opět to vychází také z urbanistické situace velmi rušného a poměrně stísněného pozemku v těsné blízkosti hlavní třídy, která je zdrojem hluku a znečištění a není tedy příliš vhodné k ní orientovat prostory komplexu či vytvořit pobytovou zahradu kolem komplexu.

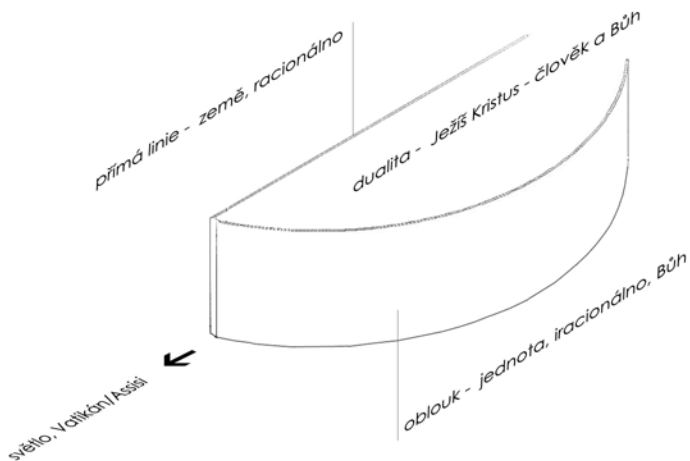
① prostorové požadavky na objekt kostela, farního centra a prostorů pro františkány

② chápání komplexu jako jednoho zřetelného celku

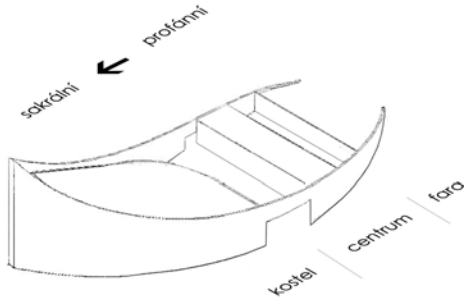
③ soustředění na Boha - cesta směřující ke světelné štěrbině

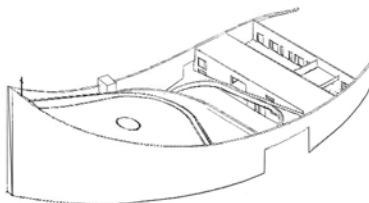
④ cesta člověka k Bohu - cesta ze země do nebe

⑤ rozdělení komplexu na objekt kostela, farního centra a bytu františkánů

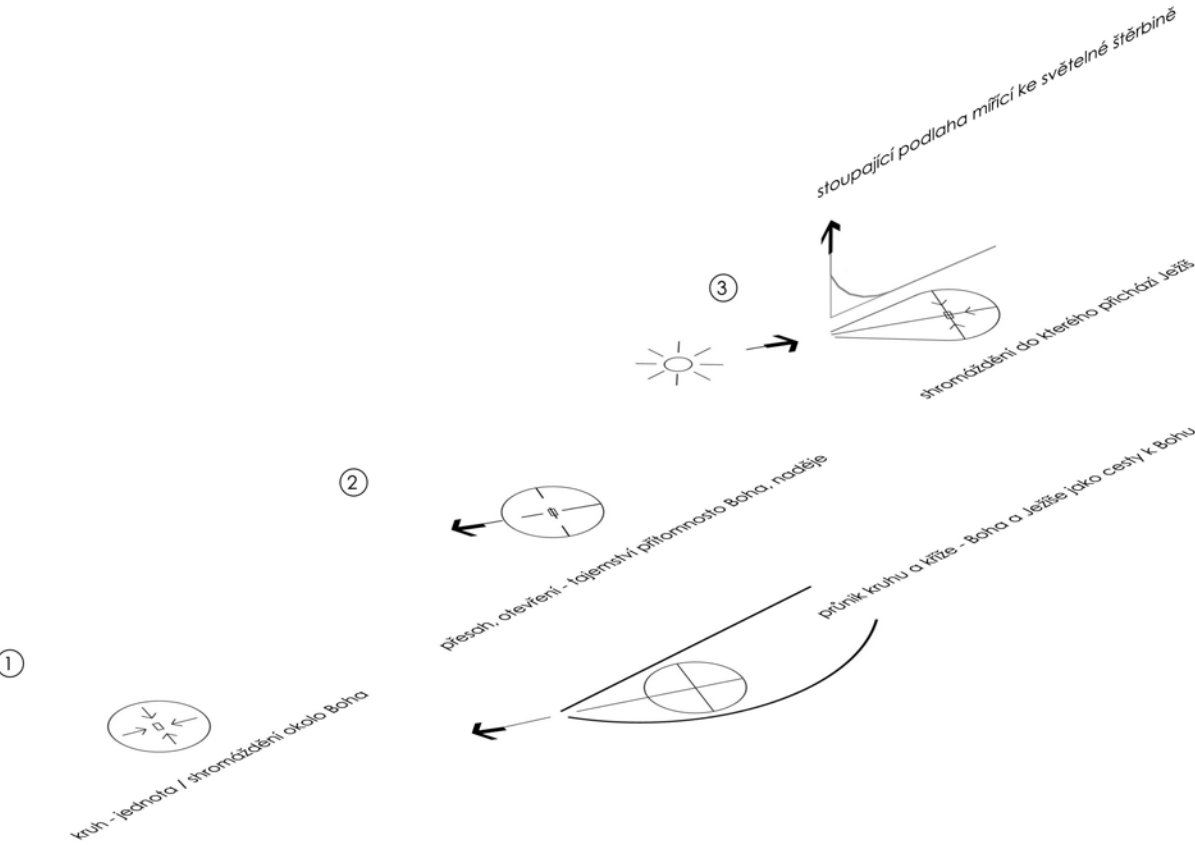

⑥ vznik vnitřních dvorů a zahrad - výsledná hmota

● zázemí církve - místo pro slavení eucharistie

Při uvažování o hlavním liturgickém prostoru, jakožto místu pro slavení eucharistie, tedy setkání s Kristem a zároveň setkání celého společenství, jsem vycházela ze Schwarzových úvah o propojení modelu cesty a kruhu. Vytvářím centrální model, kde je oltář posunut blíže k lidem, kteří ho obklopují ze třech stran. Čtvrtá strana je pak otevřená směrem ke světelné štěrbině a symbolizuje tak příchod Krista, tajemství, naději a duchovní přesah liturgie i celého prostoru. Prostor kostela se světelnou štěrbinou, kterou umocňuje zdvihající se podlaha v podobě stále se zmenšujících schodů, pak tvoří vyvrcholení hmoty. Vyjádření mého pochopení podstaty víry a evangelia jako otevření cesty člověka k Bohu, je tedy vyjádřeno jak vnější formou, tak vnitřním uspořádáním liturgického prostoru. Podobně jako uvádí Tomáš Černoušek ve své knize Liturgický prostor: „ Každá architektura a architektura chrámu zvlášť by měla na diváka působit dvojím směrem. Jednak svým vnitřním prostorem, ale také by měla mluvit k těm, kteří jdou kolem a kteří jsou ochotni naslouchat vnitřní mluvě architektury.“²

abstraktní čistý bílý prostor
nepřímé osvětlení

John Pawson + Atelier Soukup s.r.o. -
Klášteří kostel trapistů v Novém Dvoře
2004

světelná štěrba jako
vyvrcholení prostoru

Tadao Ando - chrám světla - 1989
Osaka - Japonsko - církev Ibakari

organický tvar stoupající vzhůru

Le Corbusier - kaple Notre Dame - du - haut - Ronchamp - Francie - 1955

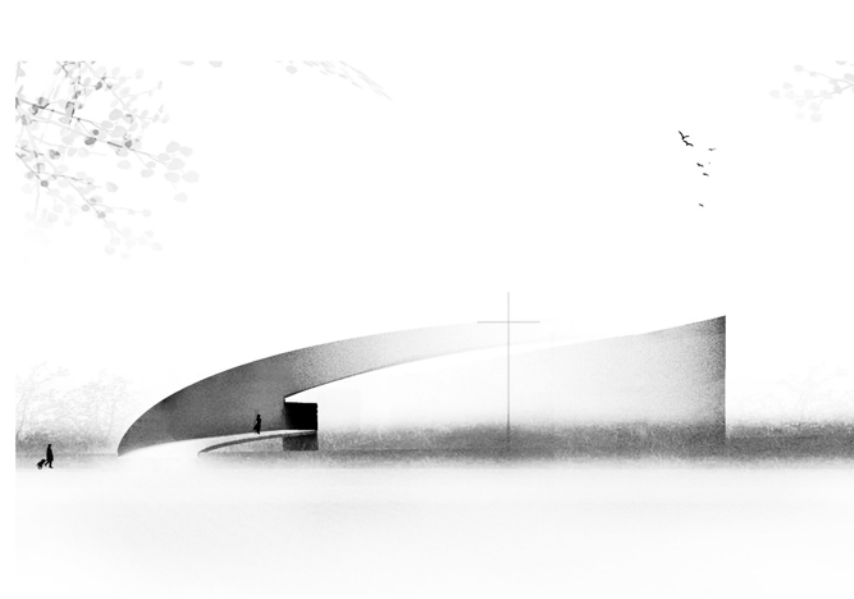
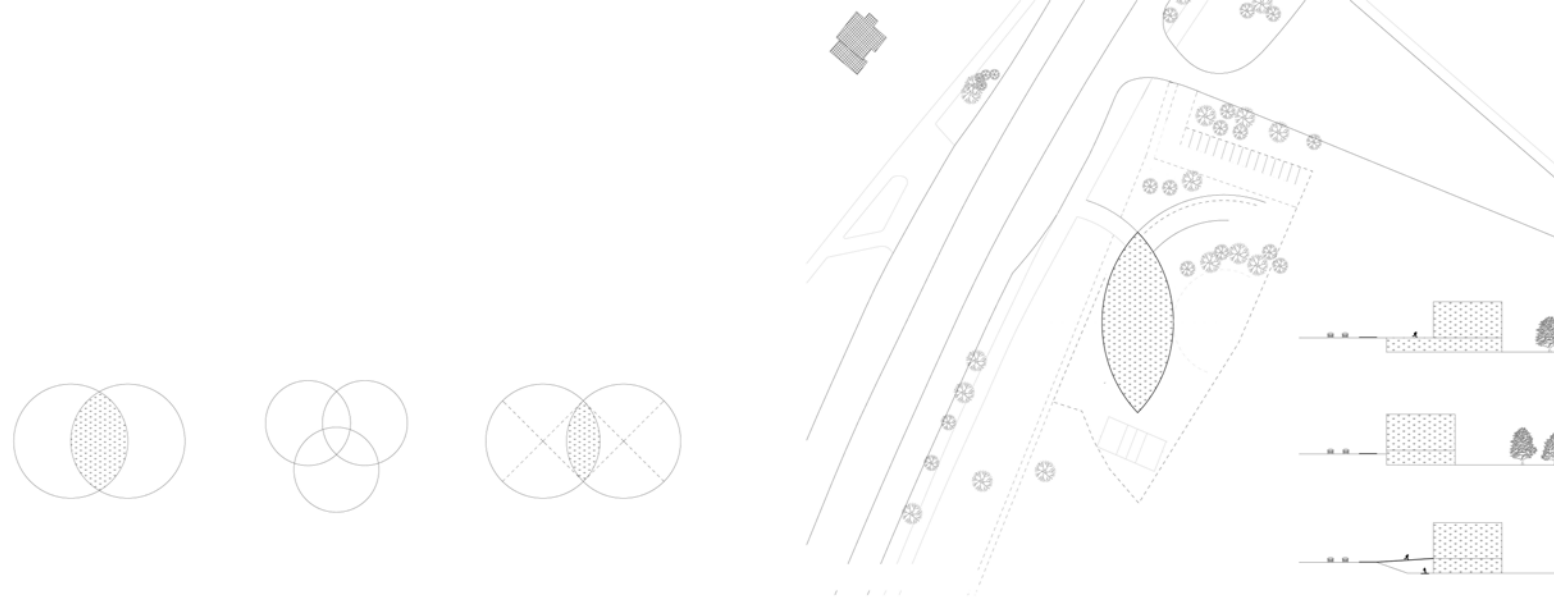
vznášející se strop

Le Corbusier - kaple Notre Dame - du - haut - Ronchamp - Francie - 1955

vztah budovy s přírodou - poukazuje na stvoření světa

Tadao Ando - kostel na vodě - 1985-88 - Tomamu - Japonsko

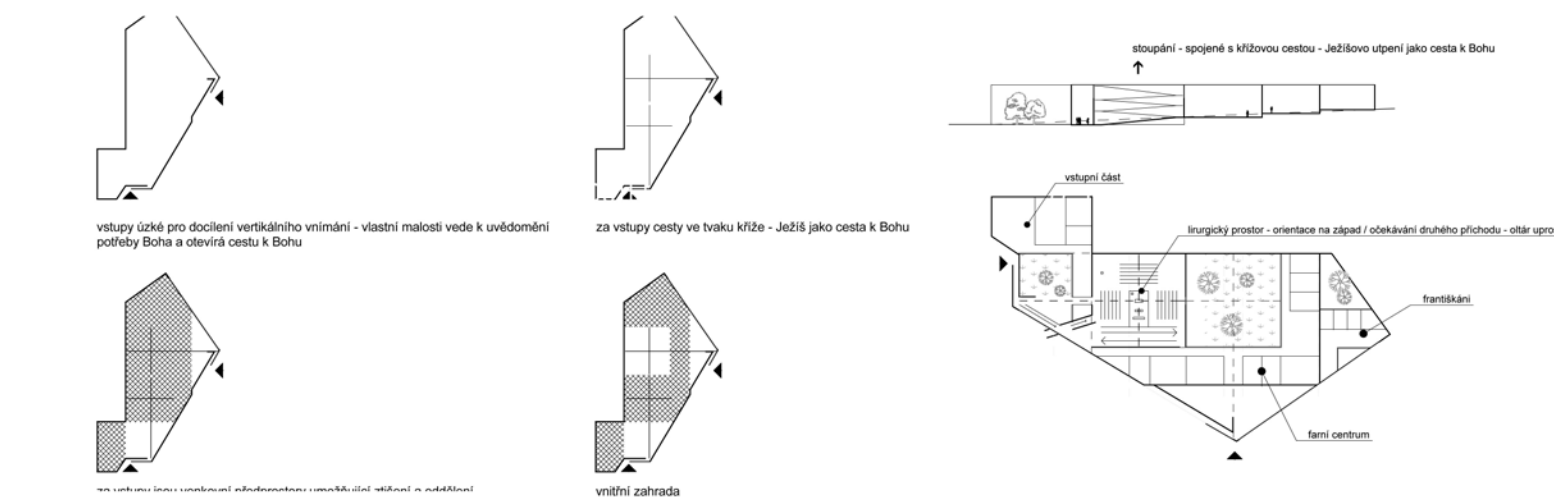
Bibliografická citace: ² ČERNOUŠEK, Tomáš. *Liturgický prostor*. 1.vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1995. Prostor, s.16.

① kostel ryba (Lidická u Telecomu) ■

není zřejmé, že jde o kostel -
polohy skrytá v parku pod silnicí
poloha v biokoridoru
bez urbanistické návaznosti na centrum
krkolonné dispozice

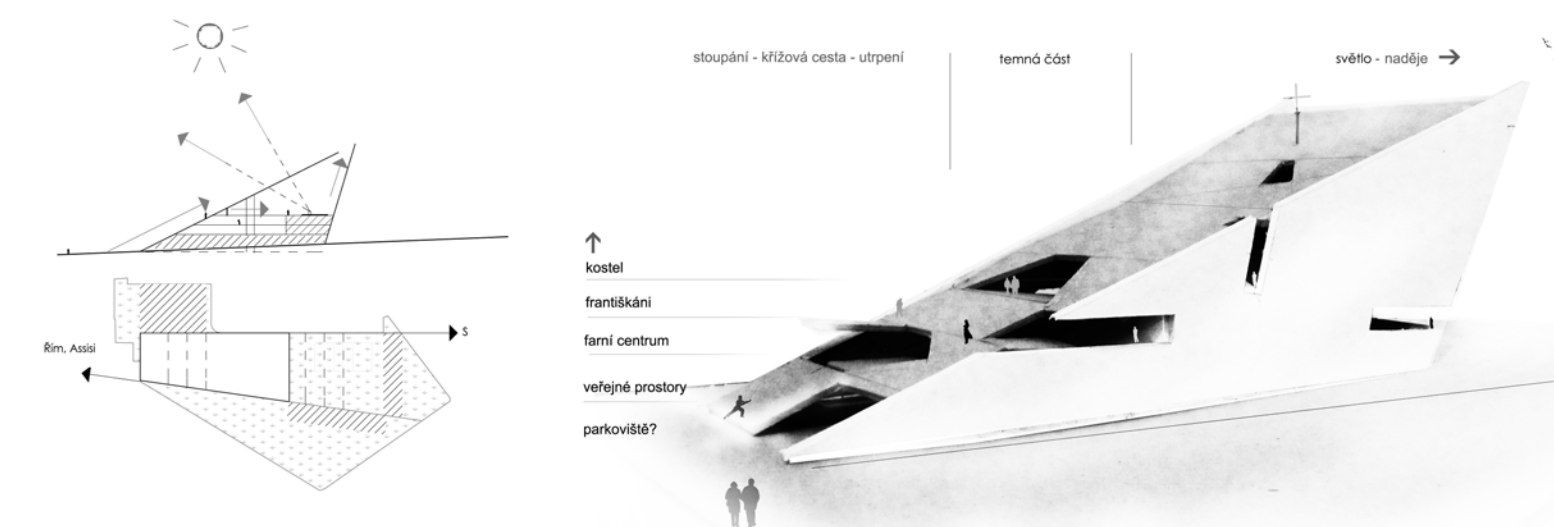
zajímavé a jednoduché tvarování +
symbolické vyjádření Ježíše
návaznost na park

② horizontální kostel (Karlovarská) ■

není zřejmé, že jde o kostel -
vůči okolí příliš horizontální charakter

poloha v osové návaznosti na centrum +
vnitřní svět komplexu se dvory
kompaktní hmota se zdůrazněním vstupů
jižní a východní poloha vstupů

③ vertikální kostel (Karlovarská) ■

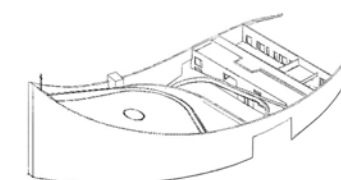
špatná přístupnost kostela v patře -
mohutnost objemu při pohledu od centra
směřování na sever - od světla

vertikalita spojená s cestou +
lze poznat, že jde o kostel
reagování na osu Karlovarské a na centrum
reagování na směr k Vatikánu a Assisi
vyjádření cesty vedoucí ke světlu

stoupající kostel (Karlovarská) ■

vertikalita spojená s cestou ke světlu +
směřování na jih k Vatikánu a Assisi
reagování na osu Karlovarské - nejvyšší bod na ose
kompaktní hmota se zdůrazněním vstupů
vnitřní svět komplexu se zahradami a dvorami
jednoduché a plynulé tvarování

výsledné řešení

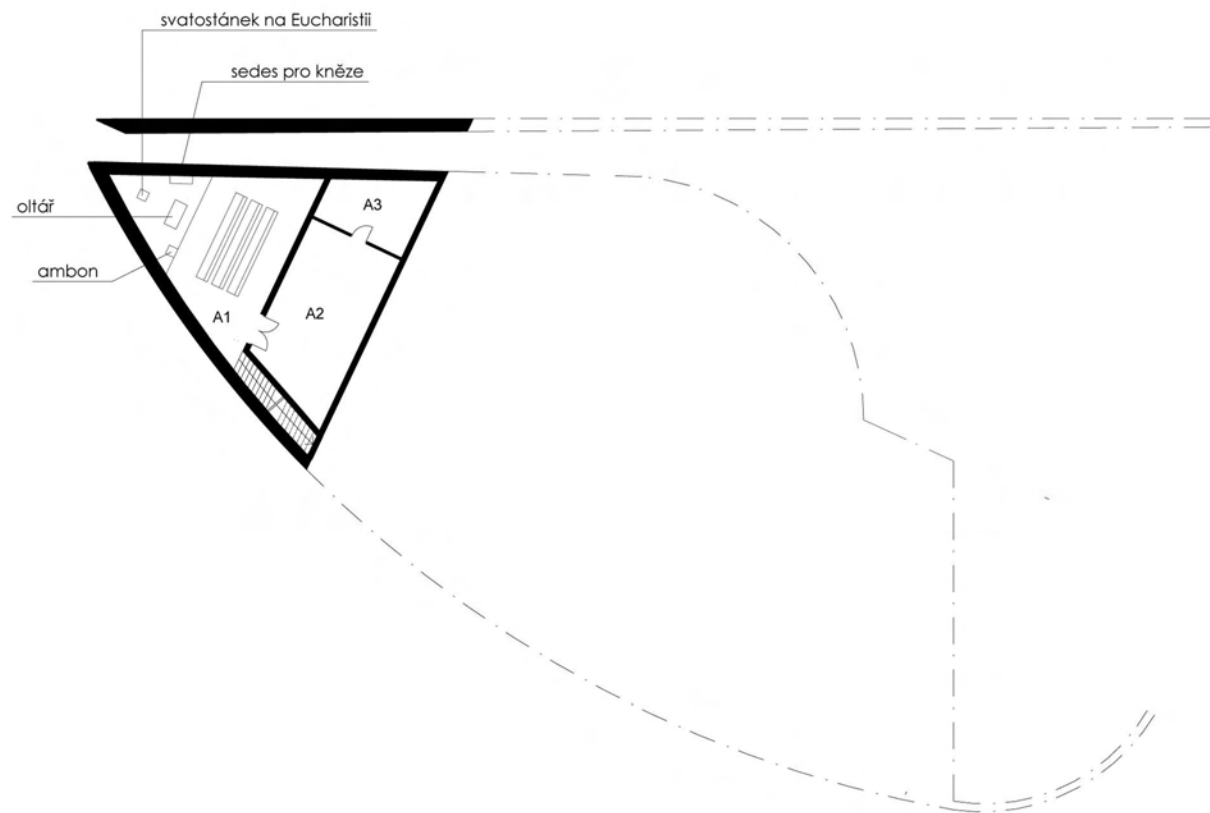

legenda ■

- zpevněné venkovní plochy - dlažba
- travnaté plochy
- zpevněné venkovní plochy - dřevěné terasy
- navržená zeleň
- stávající zeleň
- navržené objekty
- stávající objekty

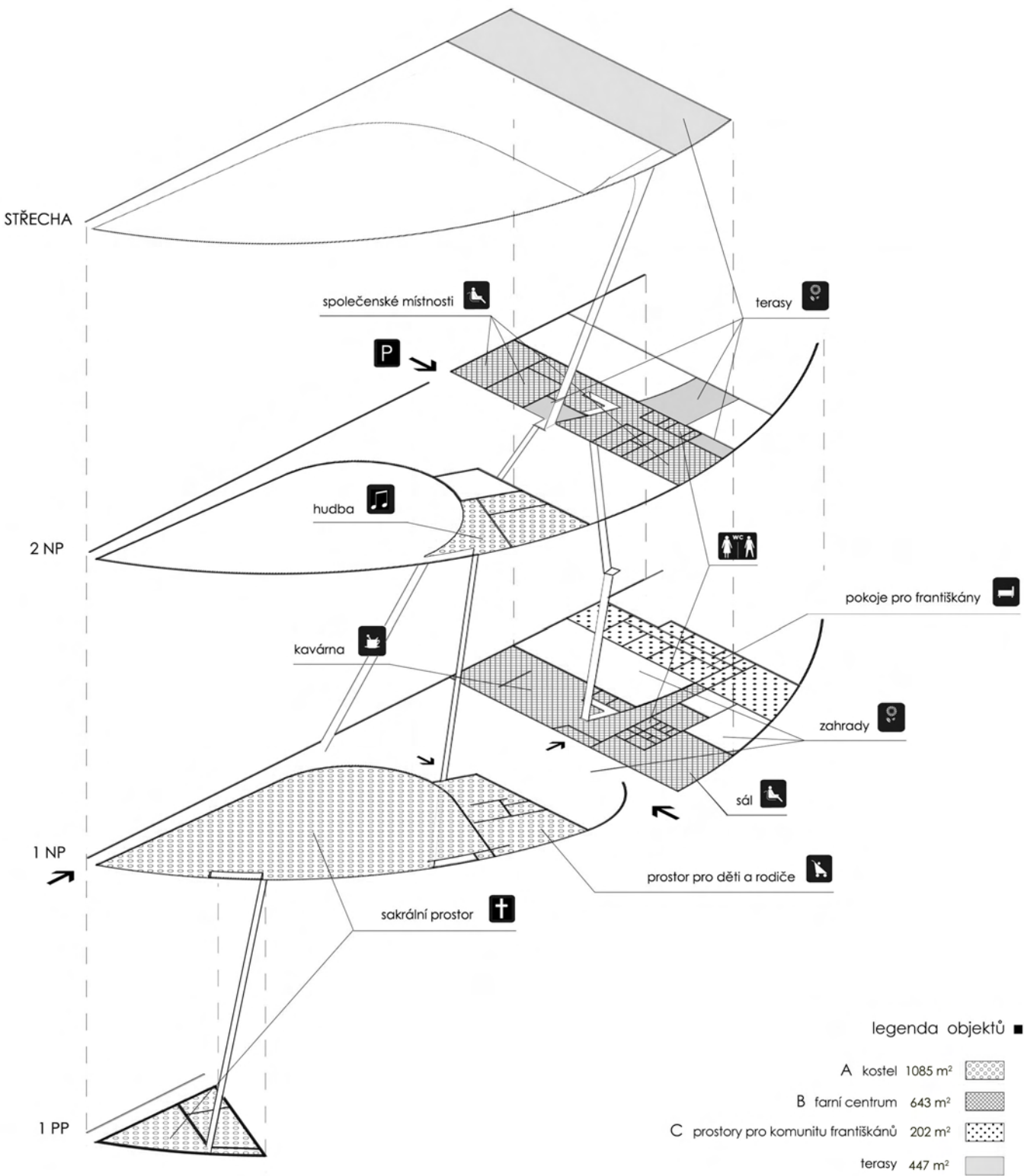
■ seznam místností 1PP / celkem 122 m²

● A KOSTEL

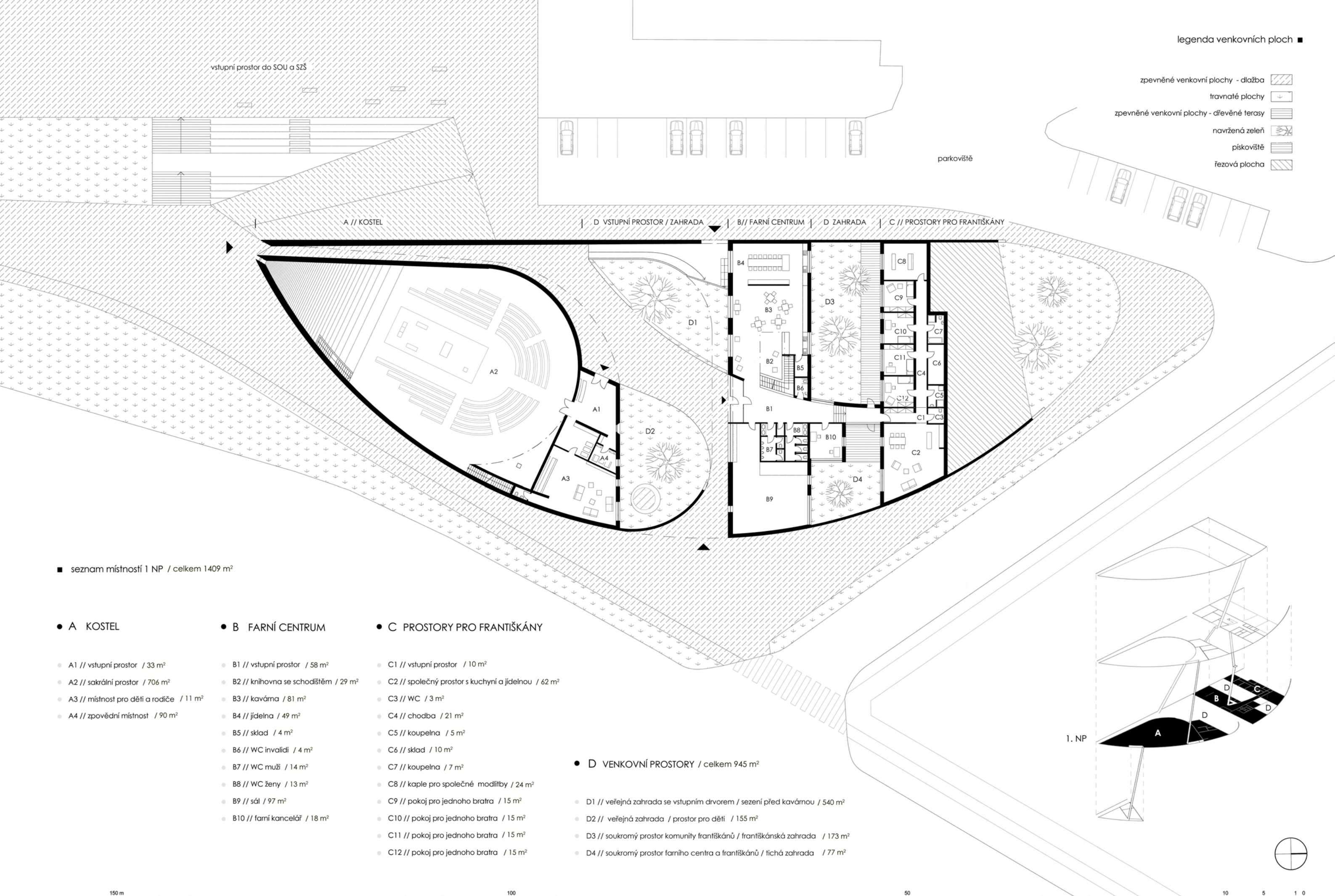
- A1 // kaple pro bohoslužbu ve všední dny - kapacita 30 sedících osob / 60 m²
- A2 // sakristie pro kapli i hlavní liturgický prostor kostela / 45 m²
- A3 // sklad liturgických předmětů / 17 m²

● použité pojmy související s liturgickým prostorem:

- **ambon** - pult na čtení písma a promluvy kněze při mši
- **sedes** - sedadlo pro předsedajícího kněze
- **Eucharistie** - v katolické církvi je tak nazývána jedna ze svátostí, při které je proměňován Eucharistický chléb v Tělo Kristovo, proměněný chléb je též nazýván Eucharistií nebo také Nejsvětější svátostí a je uchováván ve Svatostánku
- **sakristie** - místnost v kostele, která slouží kněžím a ministrantům jako prostor pro přípravu a převléknutí se na obřady

- zpevněné venkovní plochy - dlažba
- travnaté plochy
- zpevněné venkovní plochy - dřevěné terasy
- navržená zeleň
- pískoviště
- řezová plocha

■ seznam místností 1 NP / celkem 1409 m²

● A KOSTEL

- A1 // vstupní prostor / 33 m²
- A2 // sakrální prostor / 706 m²
- A3 // místnost pro děti a rodiče / 11 m²
- A4 // zpovědní místnost / 90 m²

● B FARNÍ CENTRUM

- B1 // vstupní prostor / 58 m²
- B2 // knihovna se schodištěm / 29 m²
- B3 // kavárna / 81 m²
- B4 // jídelna / 49 m²
- B5 // sklad / 4 m²
- B6 // WC invalidi / 4 m²
- B7 // WC muži / 14 m²
- B8 // WC ženy / 13 m²
- B9 // sál / 97 m²
- B10 // farní kancelář / 18 m²

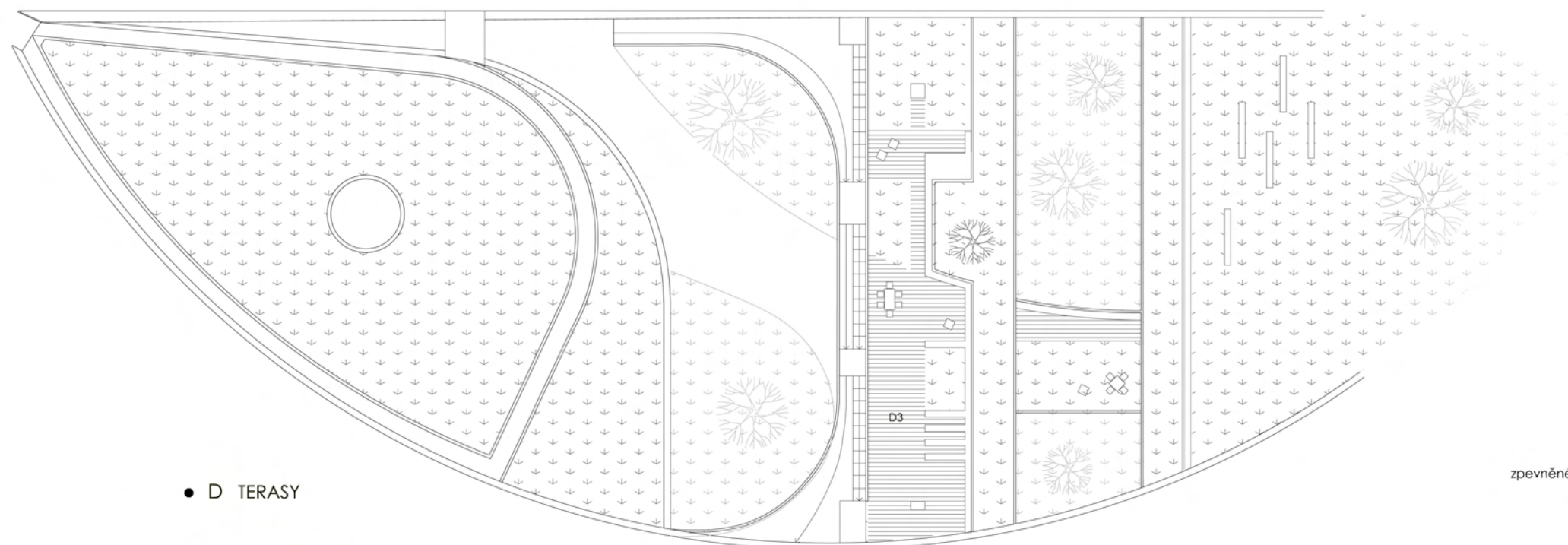
● C PROSTORY PRO FRANTIŠKÁNY

- C1 // vstupní prostor / 10 m²
- C2 // společný prostor s kuchyní a jídelnou / 62 m²
- C3 // WC / 3 m²
- C4 // chodba / 21 m²
- C5 // koupelna / 5 m²
- C6 // sklad / 10 m²
- C7 // koupelna / 7 m²
- C8 // kaple pro společné modlitby / 24 m²
- C9 // pokoj pro jednoho bratra / 15 m²
- C10 // pokoj pro jednoho bratra / 15 m²
- C11 // pokoj pro jednoho bratra / 15 m²
- C12 // pokoj pro jednoho bratra / 15 m²

● D VENKOVNÍ PROSTORY / celkem 945 m²

- D1 // veřejná zahrada se vstupním dvorem / sezení před kavárnou / 540 m²
- D2 // veřejná zahrada / prostor pro děti / 155 m²
- D3 // soukromý prostor komunity františkánů / františkánská zahrada / 173 m²
- D4 // soukromý prostor farního centra a františkánů / tichá zahrada / 77 m²

1. NP

legenda venkovních prostorů ■

- travnaté plochy
- zpevněné venkovní plochy - dřevěné terasy
- navržená zeleň

● D TERASY

- D3 // střešní terasa / 367 m²

■ seznam místností 2 NP / celkem 399 m²

● A KOSTEL

- A1 // kůr pro hudebníky / 49 m²
- A2 // zkušebna a šatna pro hudebníky / 54 m²
- A3 // sklad hudebních pomůcek / 20 m²

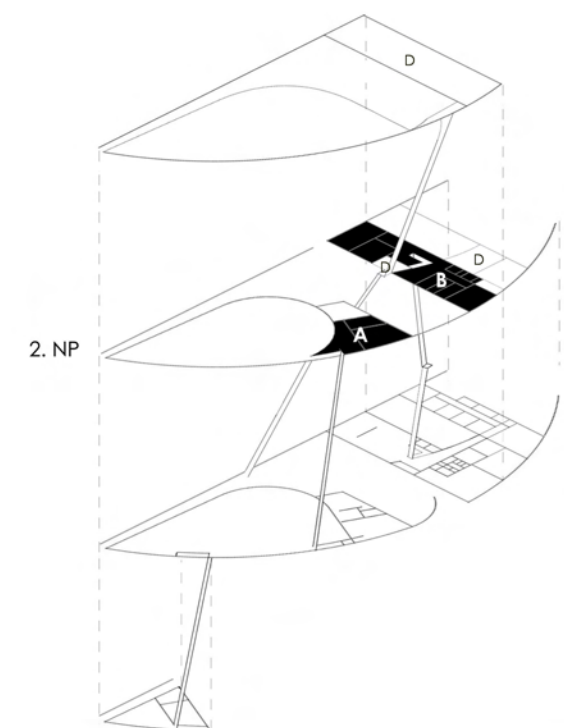
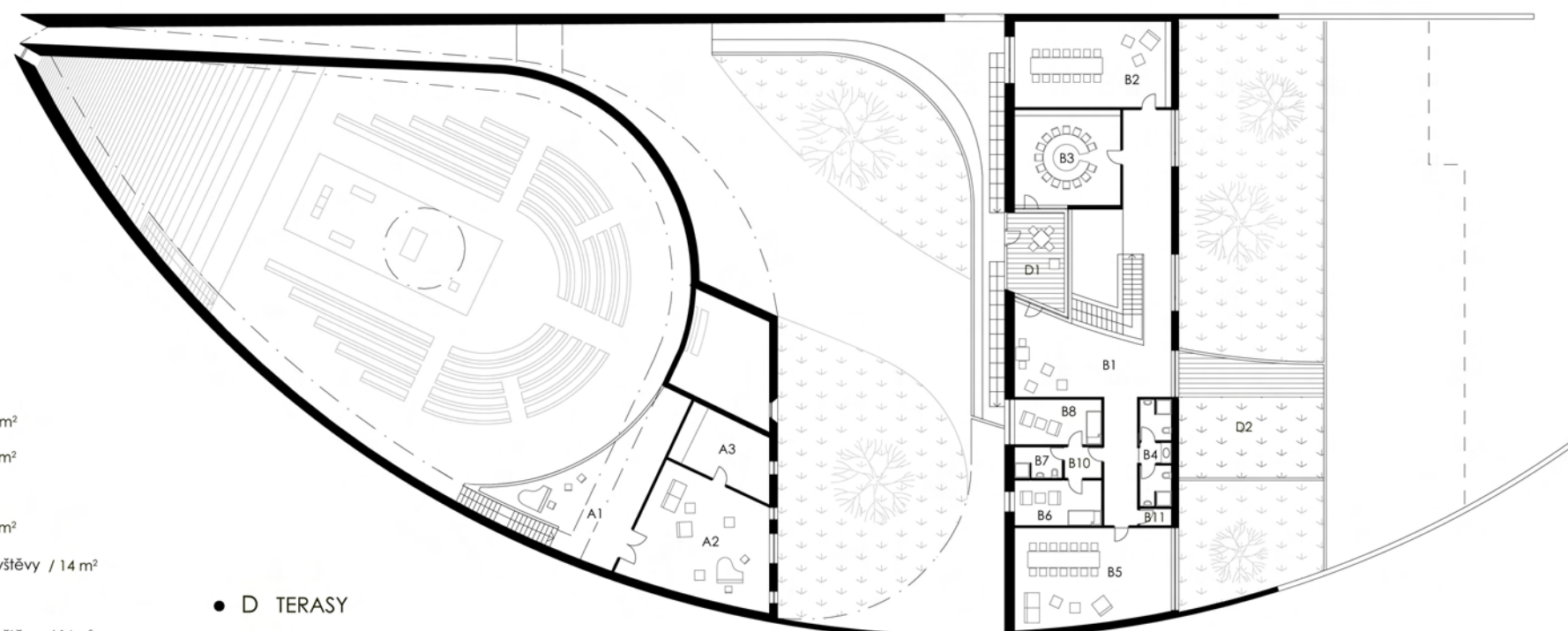
● B FARNÍ CENTRUM

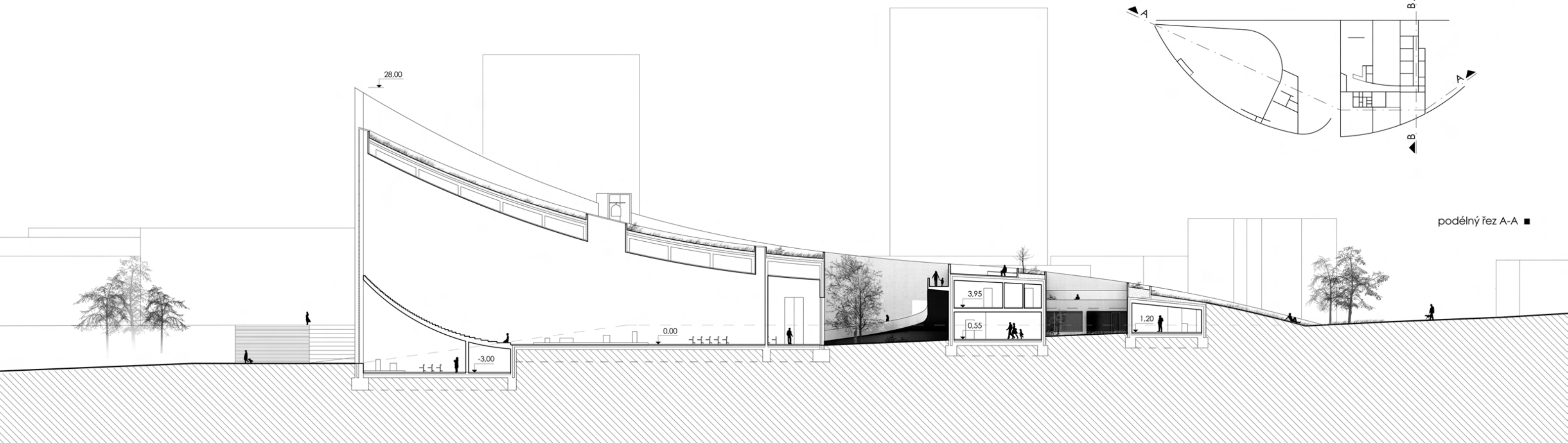
- B1 // vstupní prostor / 89 m²
- B2 // místnost pro scházení společenství - asi pro 20 lidí / 48 m²
- B3 // místnost pro scházení společenství - asi pro 20 lidí / 36 m²
- B4 // WC + koupelna / 12 m²
- B5 // místnost pro scházení společenství - asi pro 20 lidí / 52 m²
- B6 // místnost pro duchovní rozhovor - možnost ubytování návštěvy / 14 m²
- B7 // WC + koupelna / 5 m²
- B8 // místnost pro duchovní rozhovor - možnost ubytování návštěvy / 14 m²
- B10 // předstíř / 4 m²
- B11 // úklid / 2 m²

● D TERASY

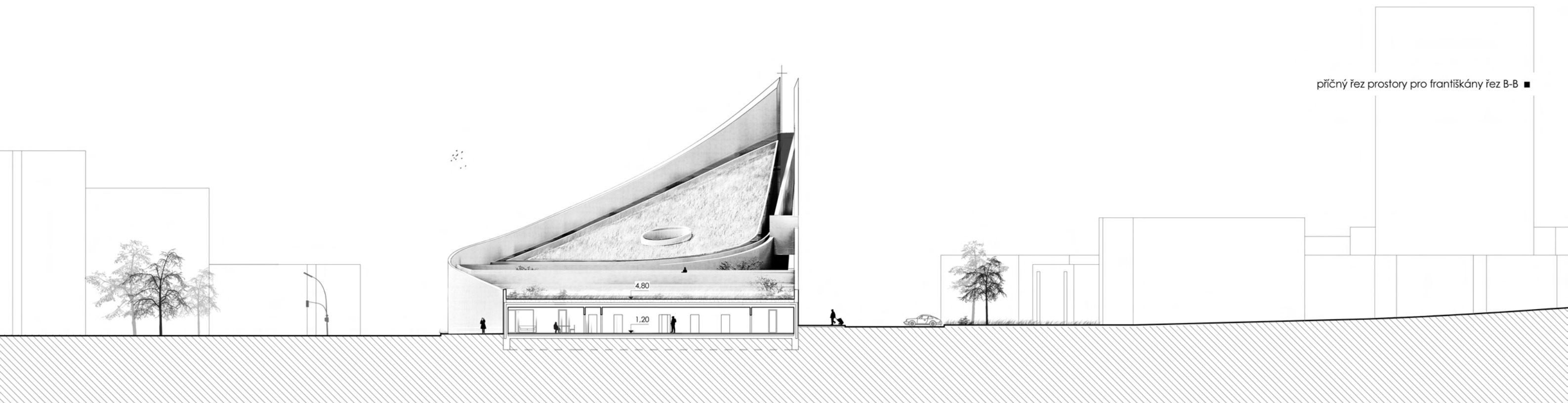
- D1 // terasa / 19 m²
- D2 // terasa / 61 m²

půdorys 2 NP / 1:400 ■

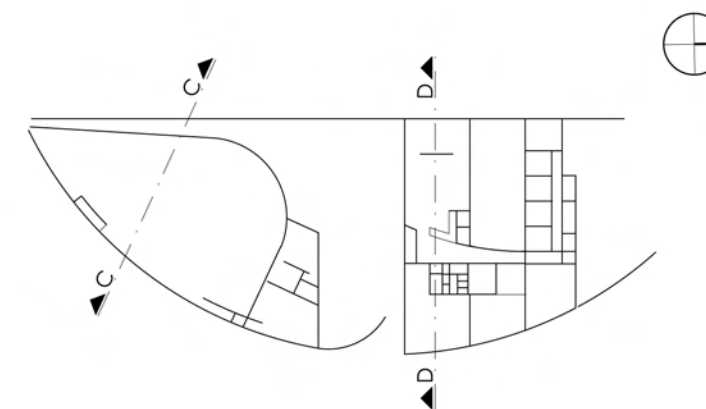

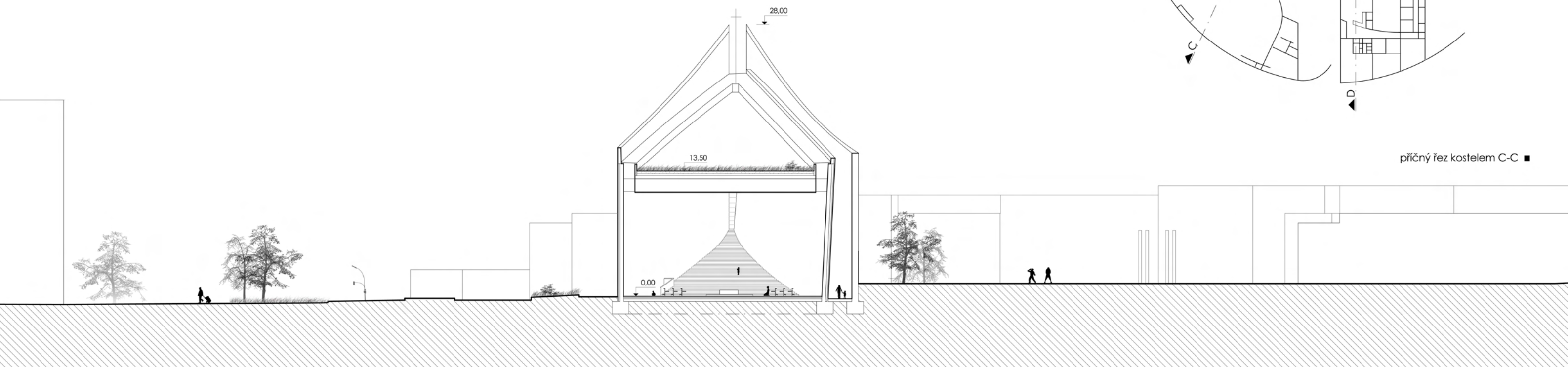
podélný řez A-A ■

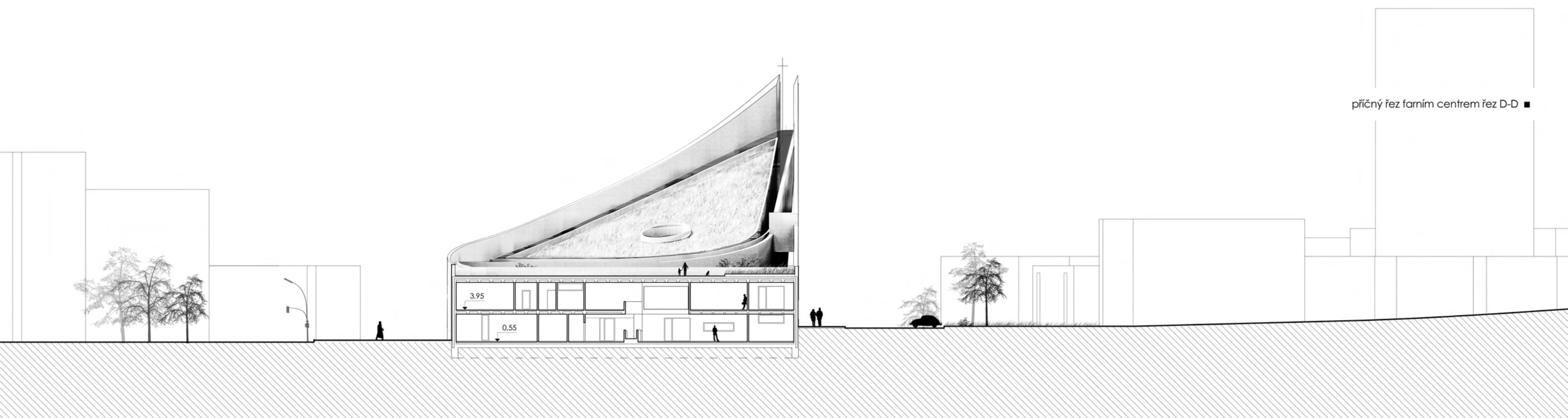
příčný řez prostory pro františkány řez B-B ■

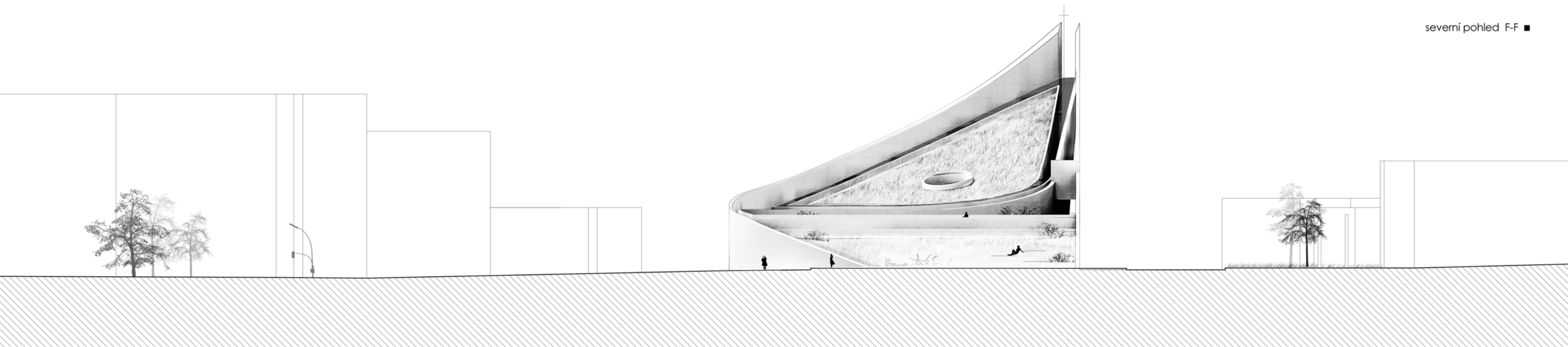
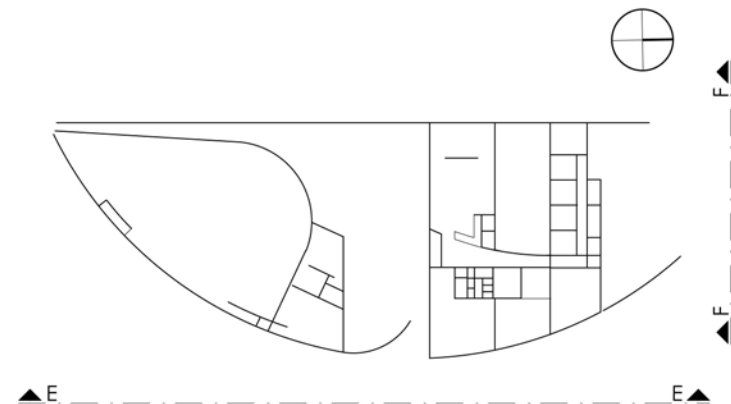
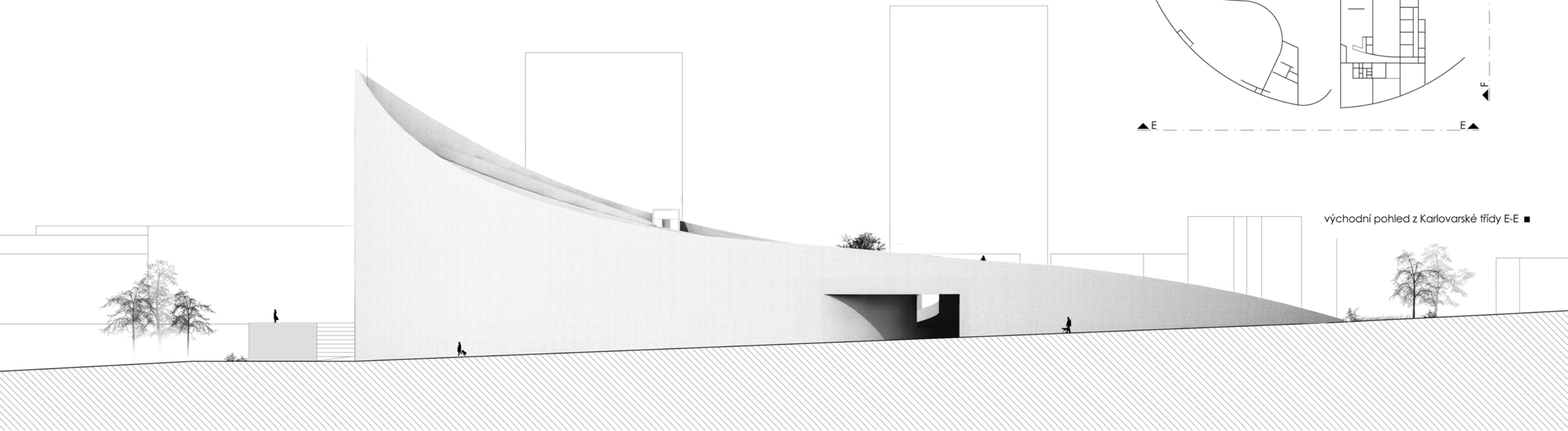

příčný řez kostelem C-C ■

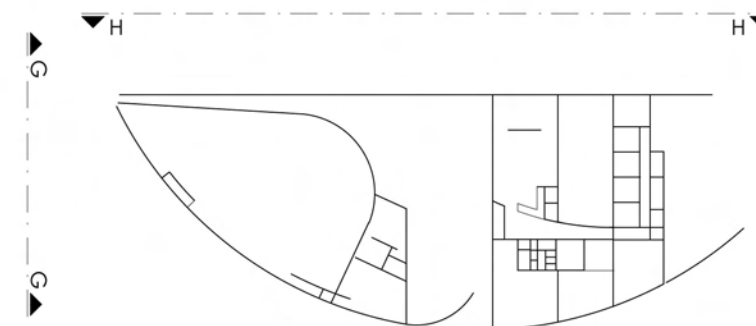
příčný řez farním centrem řez D-D ■

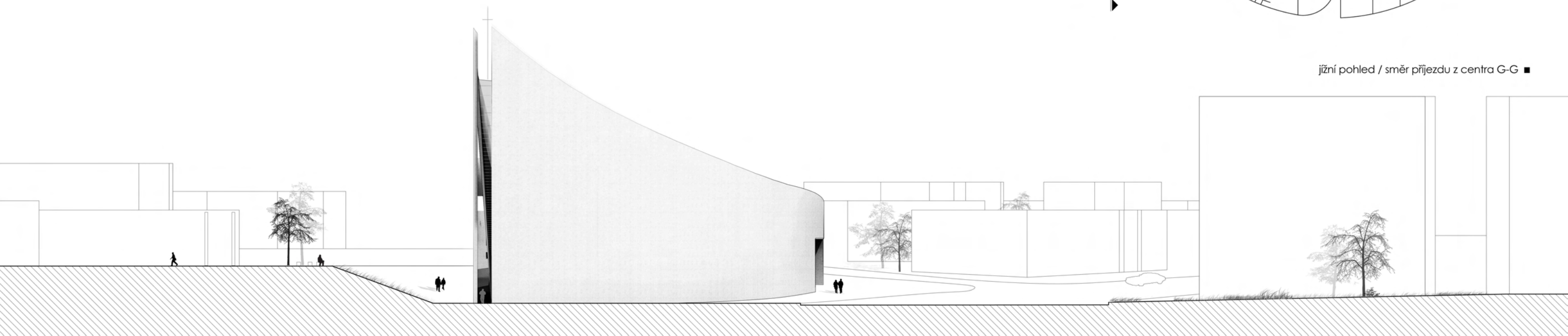

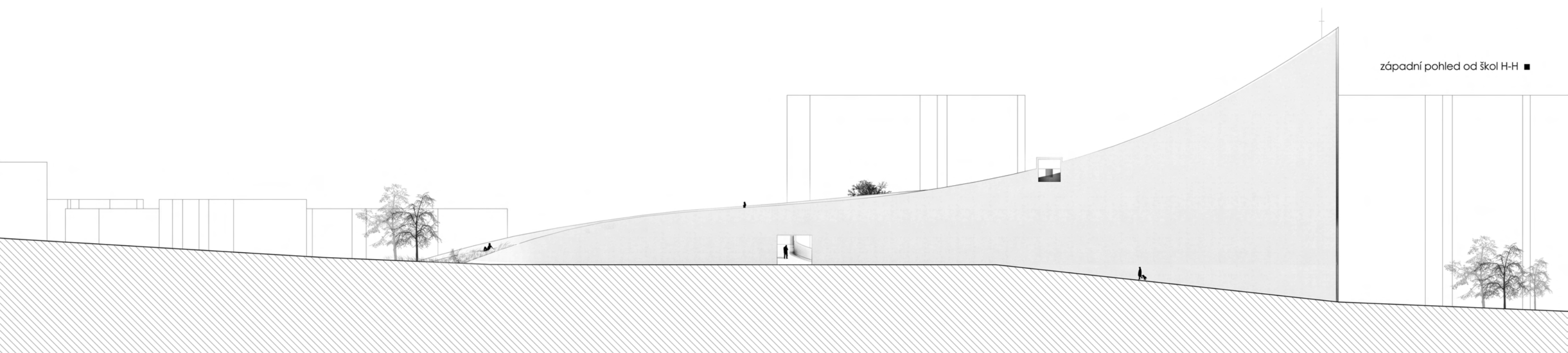
schema umístění řezopohledů ■

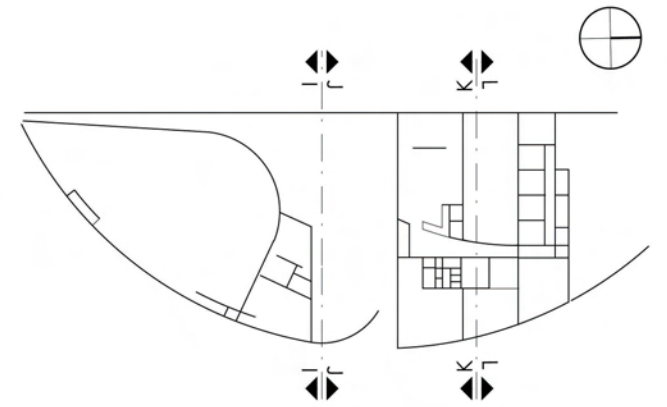
jižní pohled / směr příjezdu z centra G-G ■

západní pohled od škol H-H ■

150 m 100 50 10 5 1 0

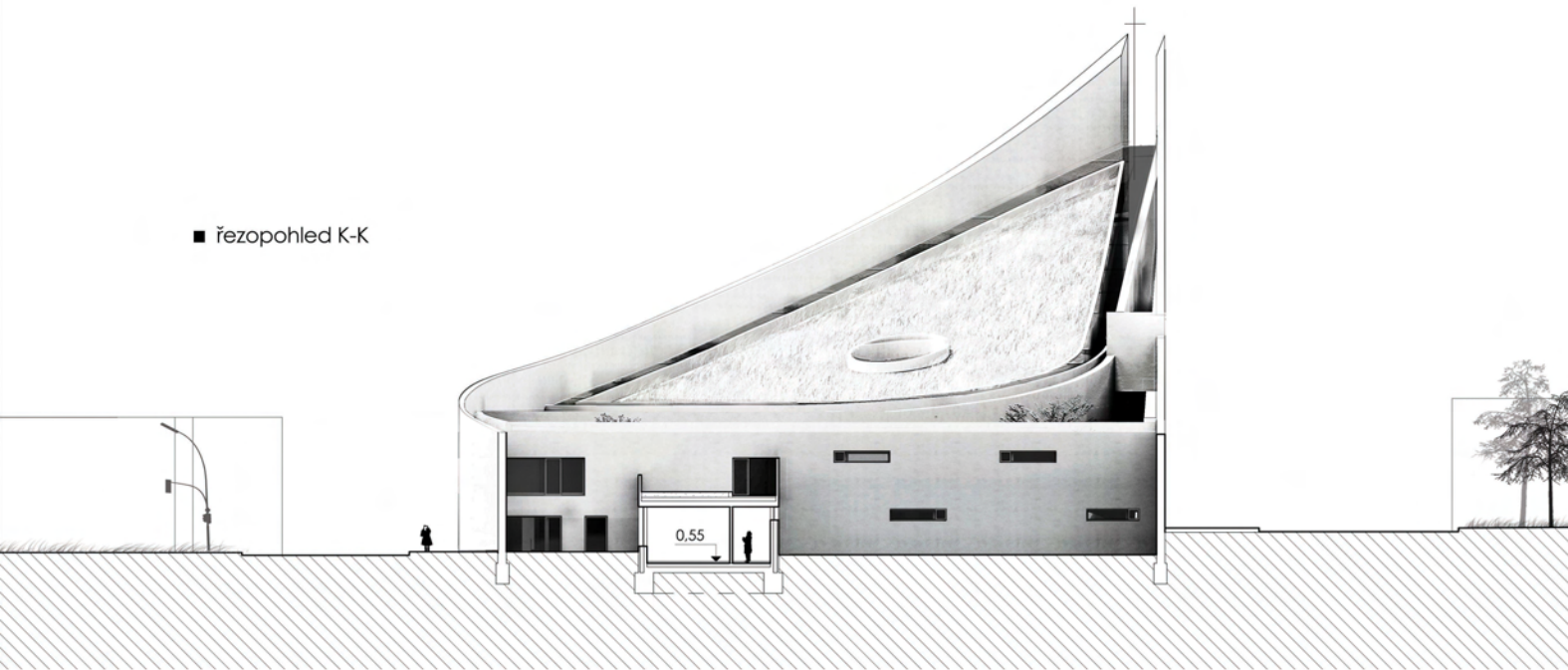
■ řezopohled I-I

řezopohled J-J ■

■ řezopohled K-K

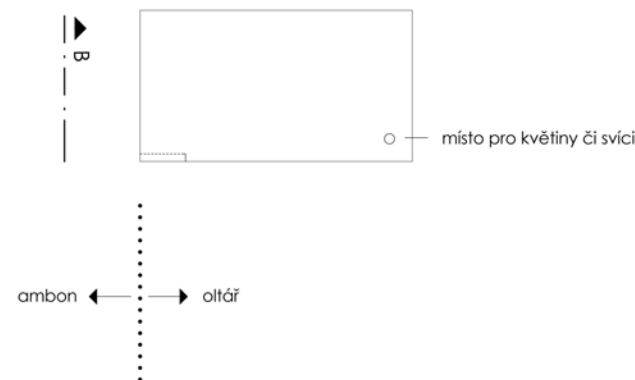
řezopohled L-L ■

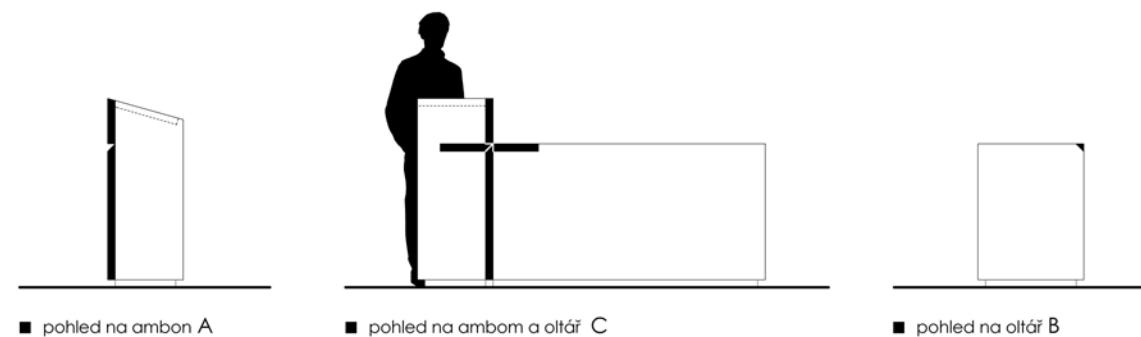

■ pohledy na ambon a oltář 1:50

■ horní pohled na oltář ①

■ horní pohled na ambon ②

■ koncepce oltáře a ambonu

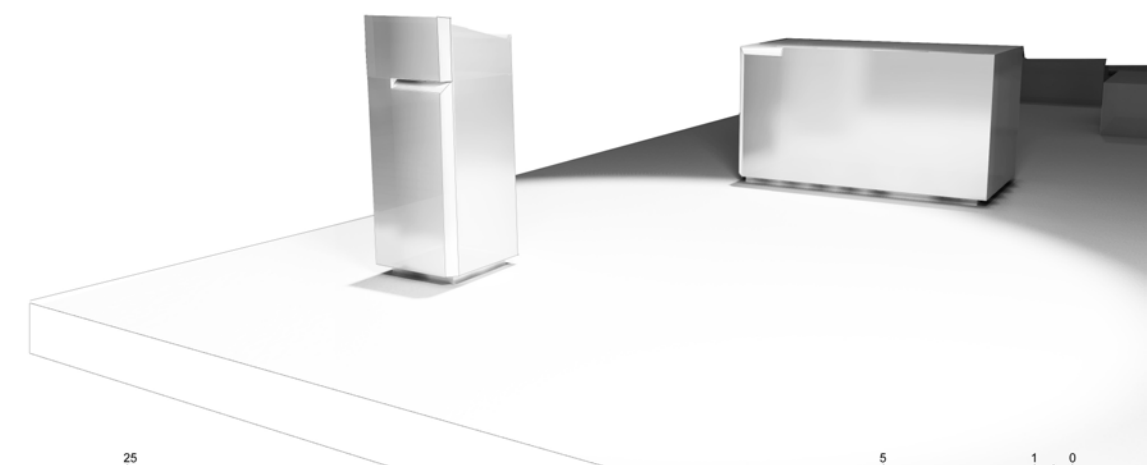
■ horní pohled na křtitelnici ⑤

■ boční pohled na křtitelnici

- oltář ①
- ambon ②
- sedes pro předsedajícího kněze ③
- lavice pro ministranty ④
- křtitelnice ⑤
- schodiště na kůr ⑥
- lavice pro 300 sedících ⑦
- volný prostor před presbytářem ⑧
- schodiště do kaple ⑨
- světlovody - přisvětlení kaple a sakristie ⑩

vizualizace oltáře a ambonu ■

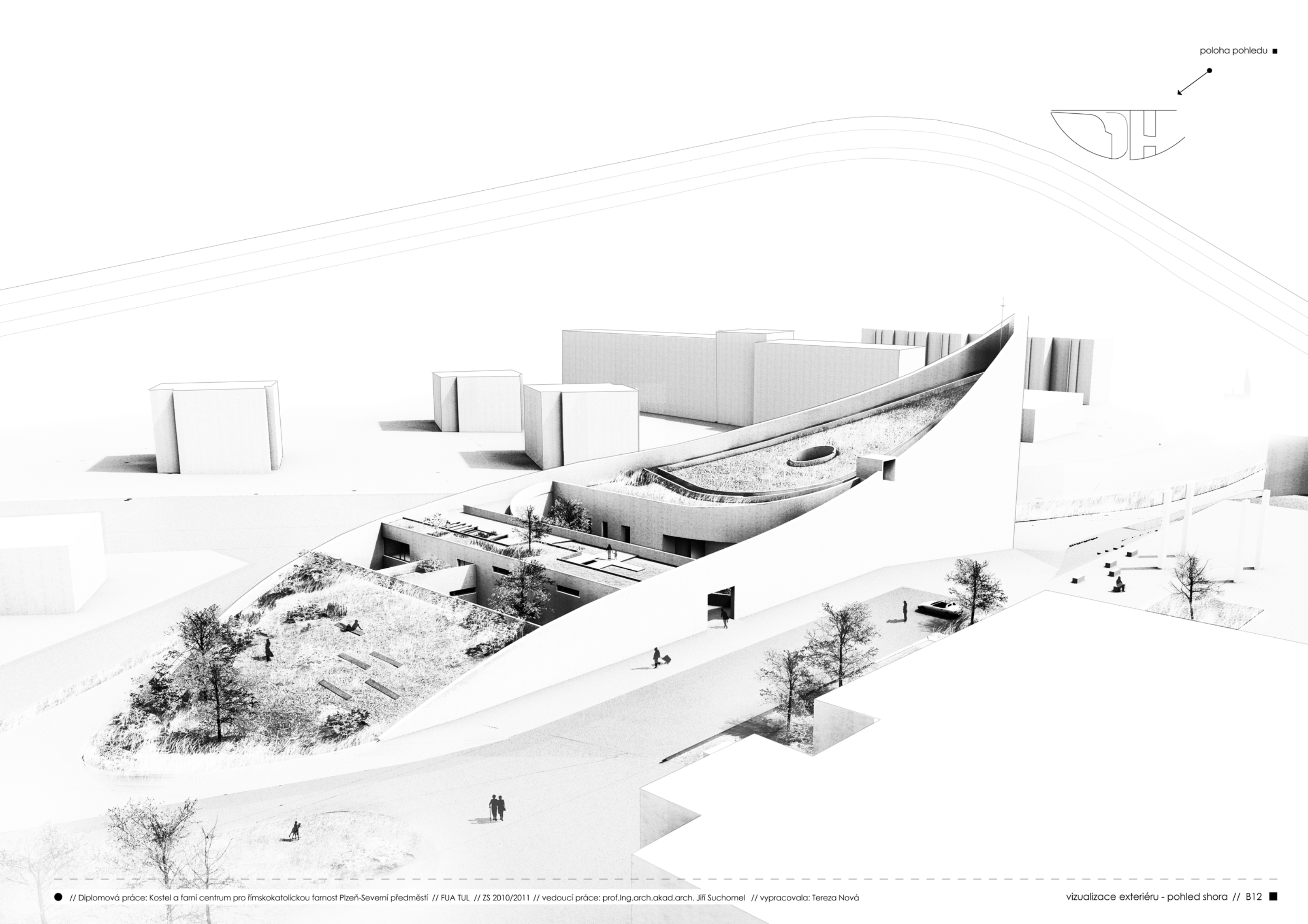
50

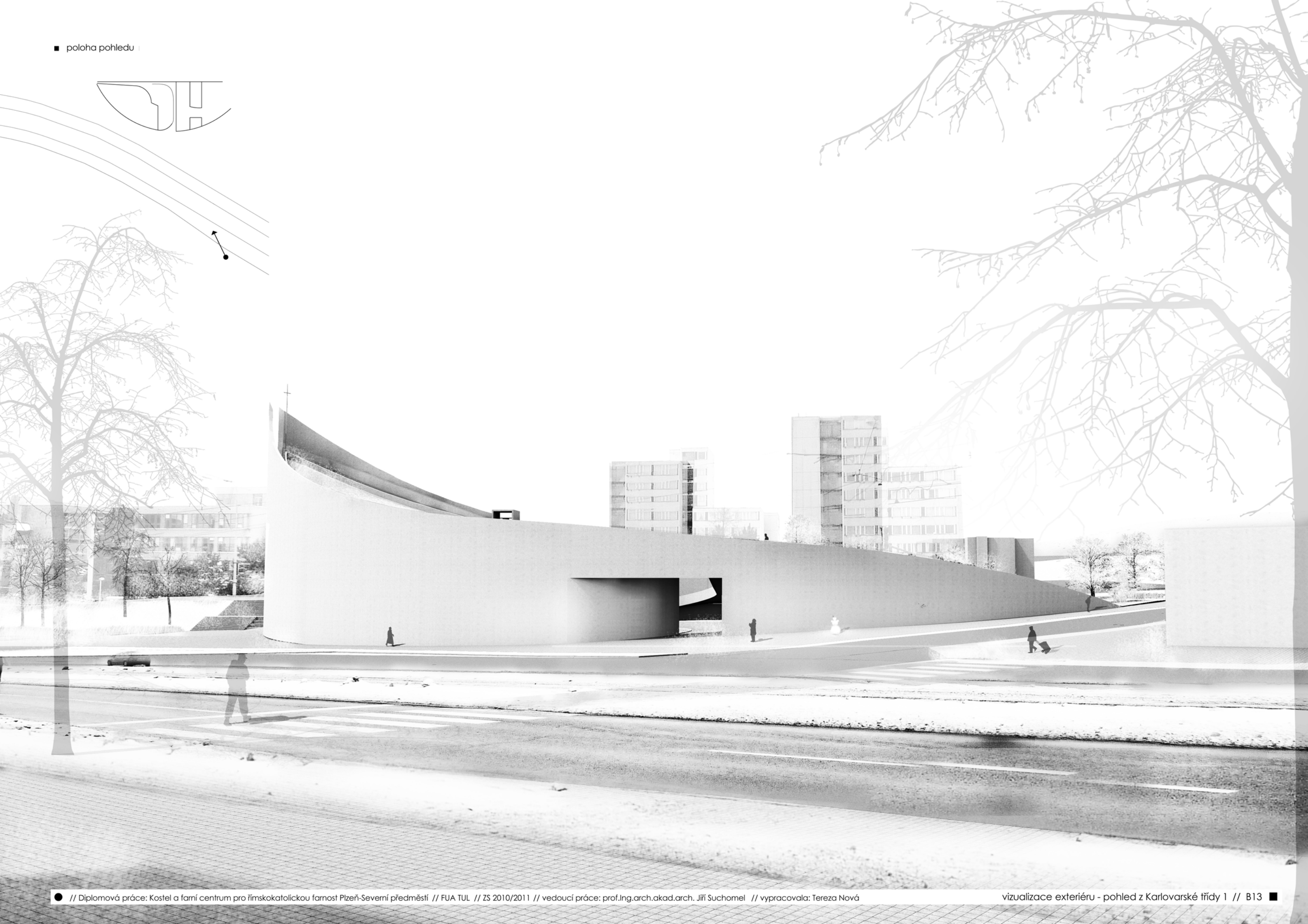
25

5

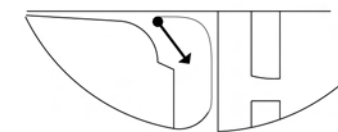
1

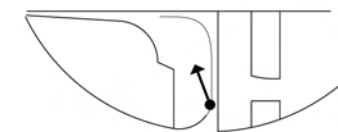
0

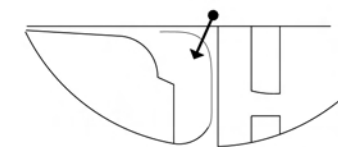

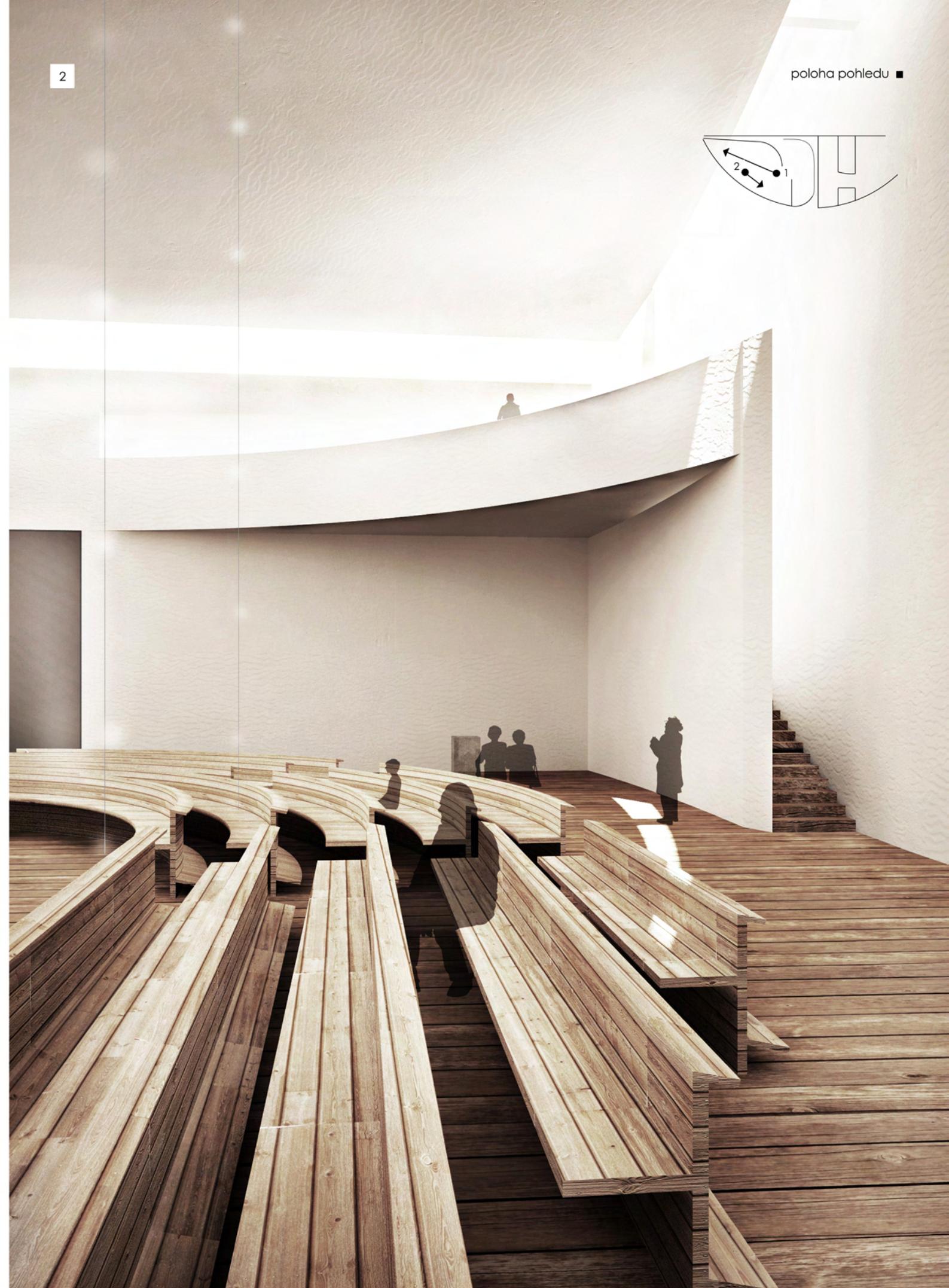
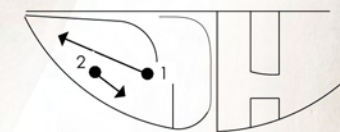

1

2

poloha pohledu ■

3

4

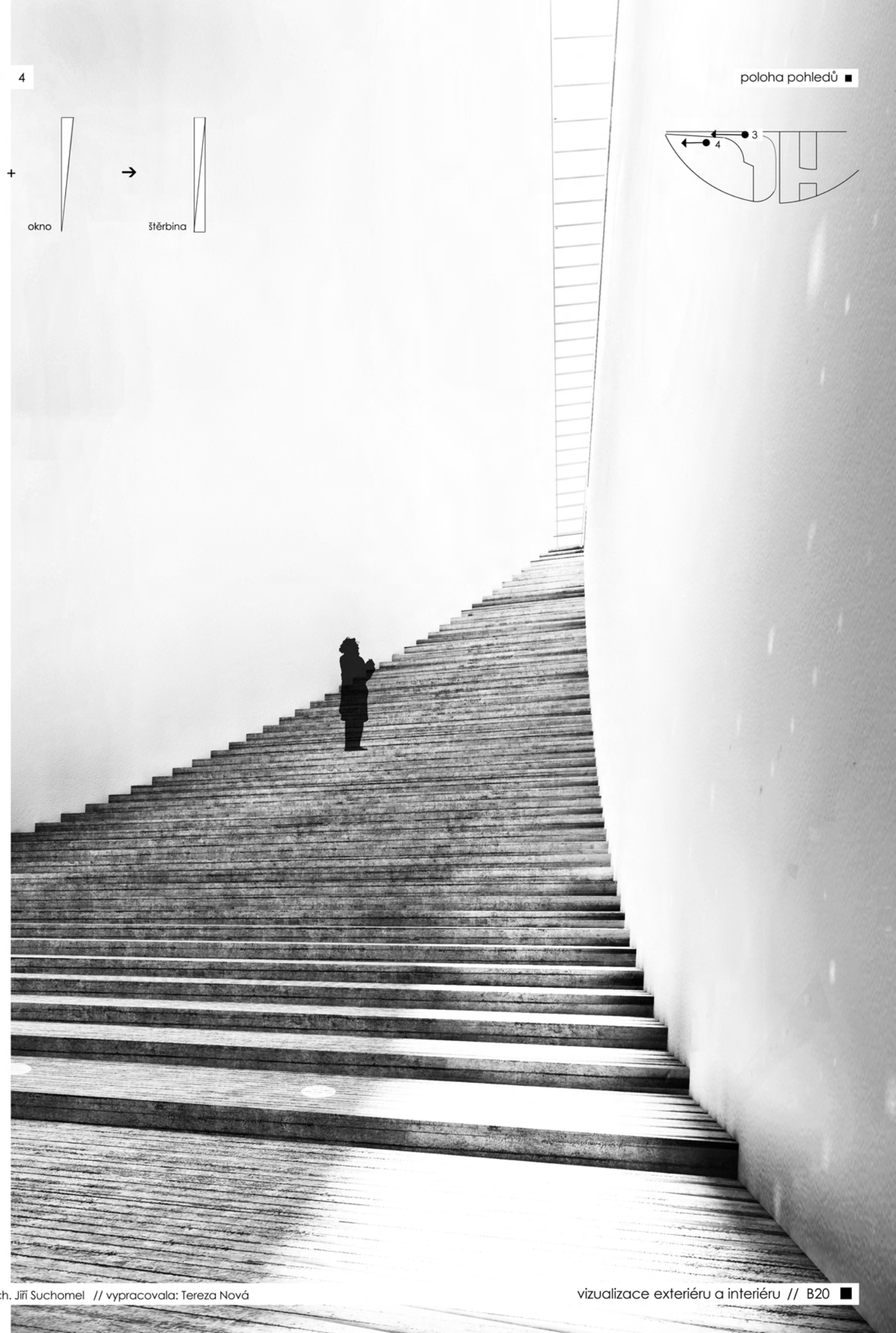
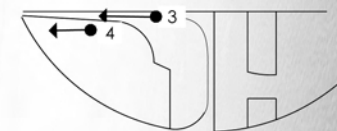
+

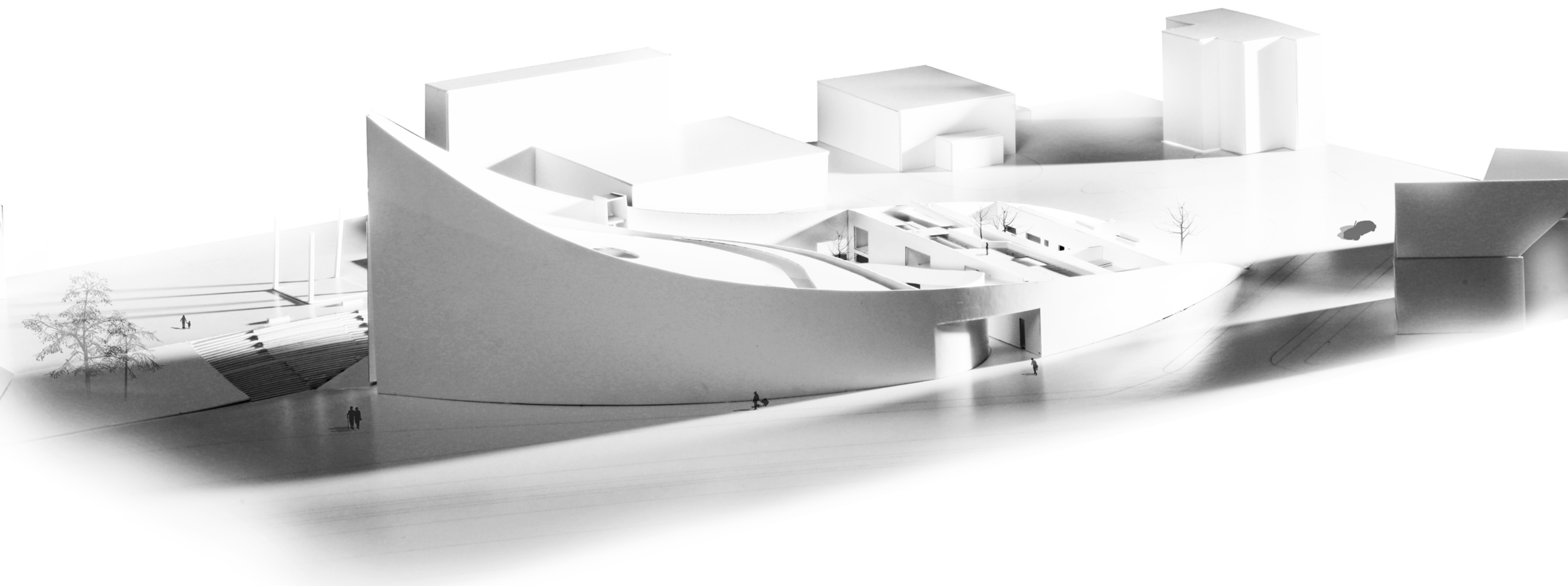

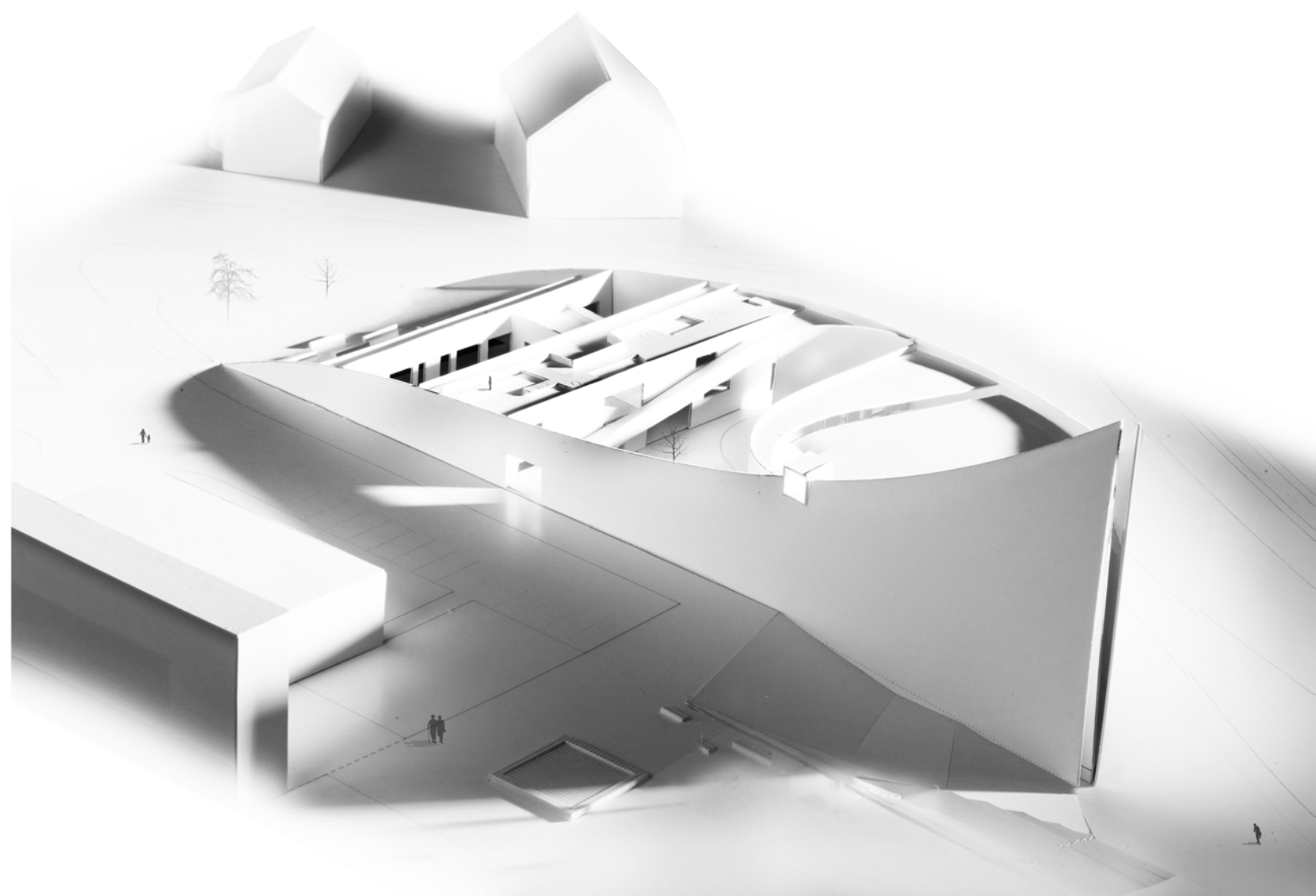
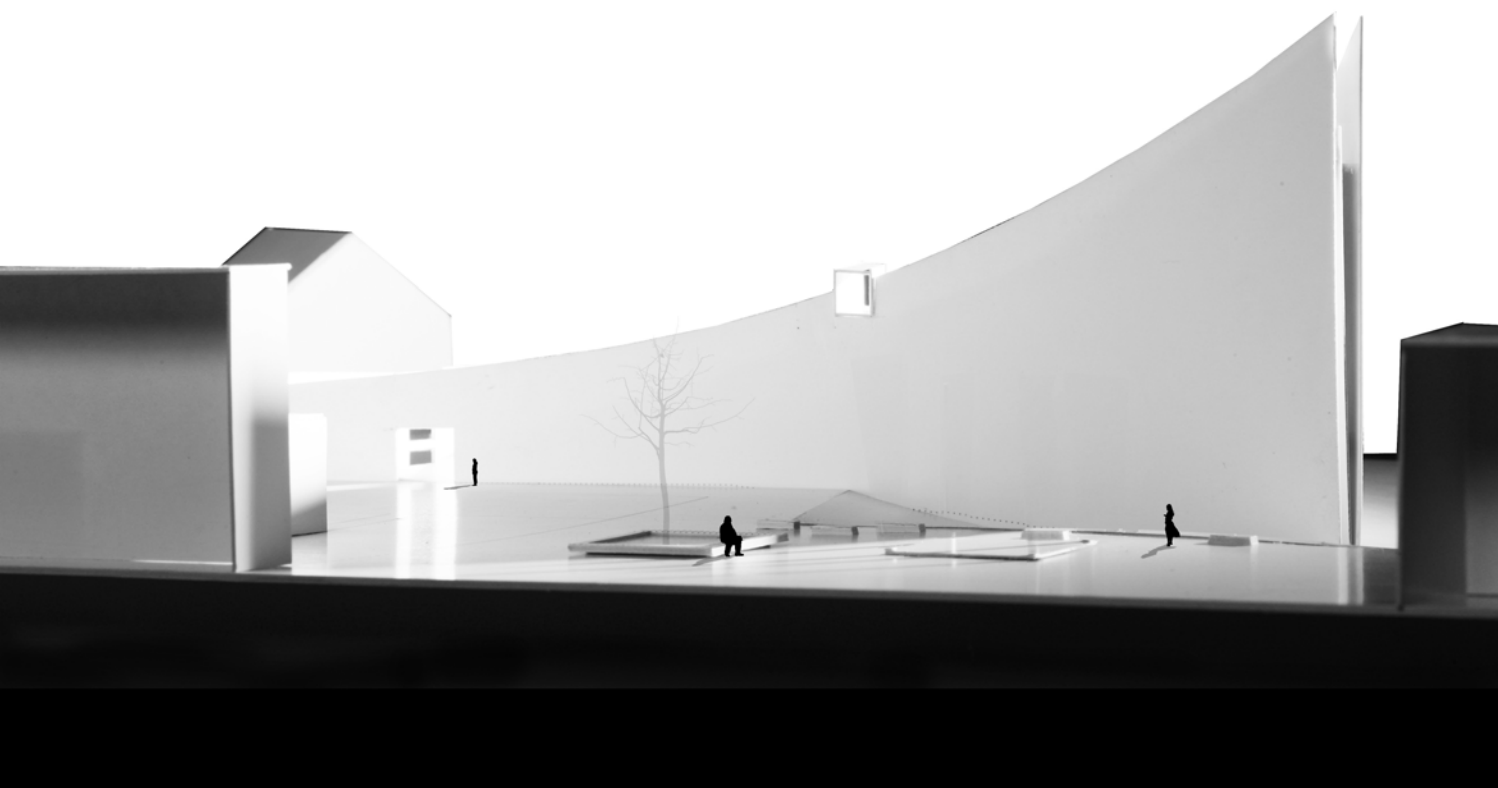
→

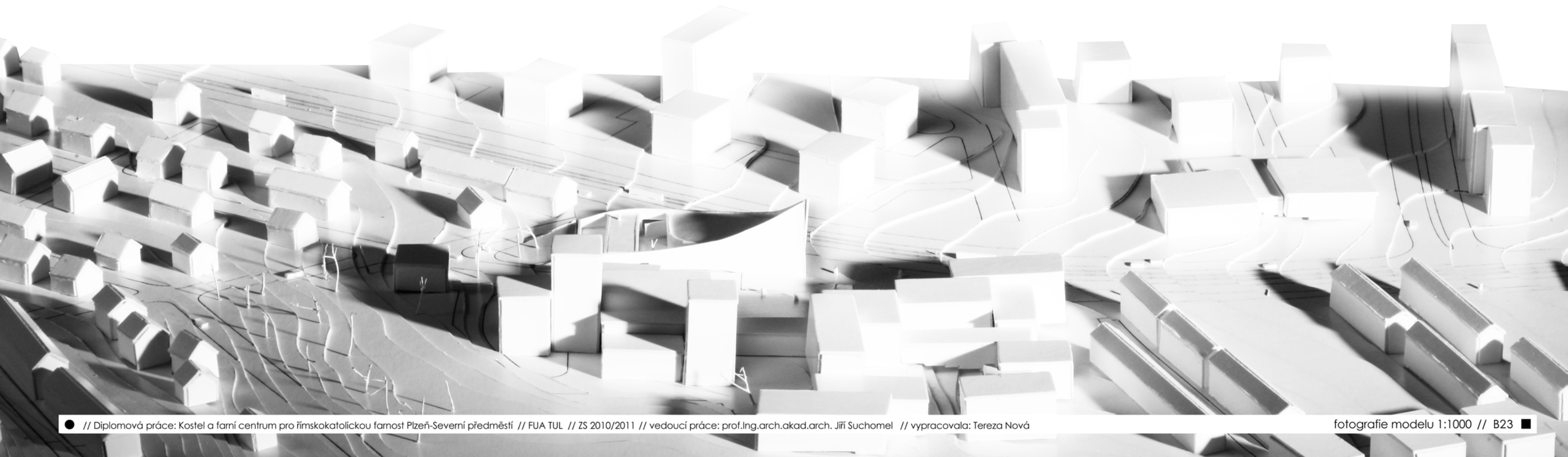
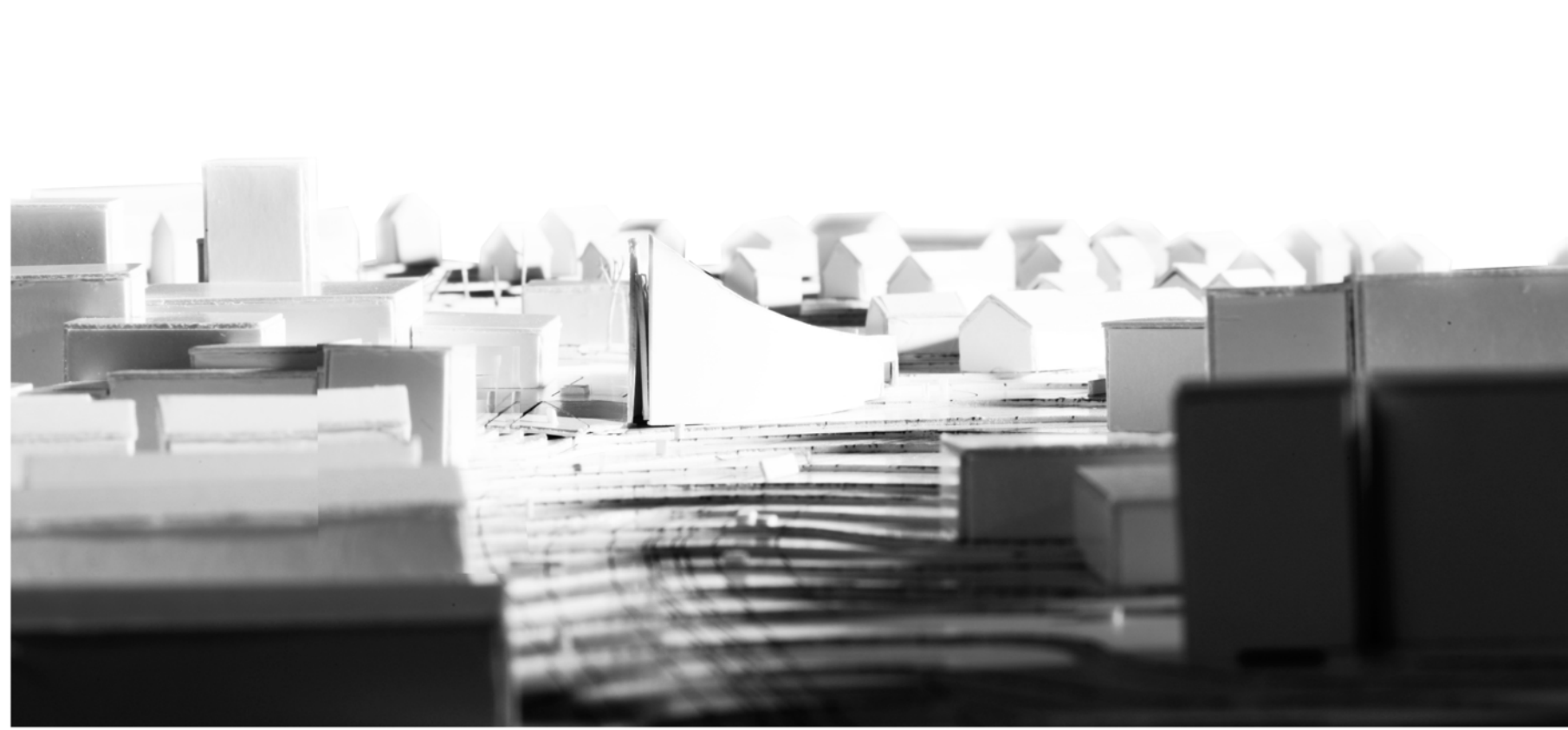

poloha pohledů ■

● **místo**

Vybraný pozemek pro stavbu komplexu kostelu a farního centra pro římskokatolickou farnost se nachází na Severním předměstí v Plzni, z jihovýchodní strany je vymezen Klatovskou třídou, ze severovýchodní strany ulicí Pod Košutkou a ze západní strany slepou komunikací vedoucí z ulice Pod Košutkou na parkoviště. Pozemek na jihozápadní straně sousedí s areálem Středního odborného učiliště dopravního, technického a energetického a Střední zdravotnické školy. Celková rozloha pozemku je 3690 m² a v současné době slouží jako parková plocha před školami, která je však ve špatném stavu, bez kvalitních vzrostlých stromů a kvůli těsné blízkosti Klatovské třídy je jen málo využívána. Pozemek je svažitý, převýšení na 100 m je zhruba 4 m. Rozléhá se na jižním svahu Lochotínského kopce s výhledem na historické centrum města. Pozemek leží na pomyslném pokračování osy Karlovarské třídy (viz situace širších vztahů B1). Okolí pozemku tvoří na severovýchodě kolonie rodinných domů a na východě a jihovýchodě se rozléhá panelové sídliště Lochotín. Přijezd k pozemku je možný ze severu z ulice Pod Košutkou. Na tomto příjezdu využívám a rozšiřuji stávající parkoviště škol, neboť předpokládám, že provoz kostela a farního centra je časově natolik odlišný s provozem škol, že není nutné budovat nové parkoviště patřící pouze k objektu kostela. V souvislosti s úpravou parkovacích ploch navrhuji i zjednodušení napojení na ulici ke Košutce, a to sjednocení vjezdu a výjezdu na parkoviště. Toto napojení splňuje potřebné dopravní parametry.

Hlavní přístup pěších osob očekávám z jihu, z tramvajové zastávky. Na jih od pozemku je proto situován větší předprostor, z kterého vede nově navržené schodiště kombinované s rampou a velkými stupni k sezení do vstupního předprostoru škol. V rámci diplomové práce je tedy naznačeno i řešení terénních úprav, úpravy pěších komunikací a ploch v okolí kostela a farního centra a mezi tímto komplexem a SOU a SZŠ, i když tato území překračují hranici řešeného pozemku. Hmotu kostela by mohla také odclonit předprostor před středními školami od hlavní komunikace a zlepšit tak jeho využitelnost a vhodnost k setrvání. Předpokládám i rekonstrukci ploch celého prostranství mezi kostelem a školami spojenou s doplněním laviček a dalšího mobiliáře.

● **základní hmotové řešení a vstupy do komplexu**

Hmotu kostela a farního centra je zvenku kompaktní, orientovaná severojižně. Hmotu prostupují pouze tři vstupy, jižní, východní a západní. Uvnitř je členěná na budovu kostela v jižní části, která je vstupním dvorkem oddělena od budovy farního centra, na než na severní straně navazuje objekt pro františkány. Základní hmota komplexu je ohraničená ze západu přímou stěnou a z východu obloukovitou stěnou. Tyto linie se k sobě přibližují a zdvihají se. Mezera mezi stěnami tvoří jednak světelnou štěrbinu, ke které je orientován liturgický prostor a zároveň vstupní průchod z jižního prostranství. Tímto úzkým a vysokým prostorem navozujícím přechod z běžného prostředí města do sakrálního prostoru přijdeme z jihu do vstupního dvoru mezi hmotou kostela a farního centra. Celý objekt tedy jakoby směřuje a stoupá ke světelné štěrbině, což je podpořené i řazením provozů ze severu od bydlení, přes společenské prostory až k liturgickým, tedy od profánního k sakrálnímu. Objekt zaujímá téměř celý pozemek, jen na východní straně se vzdaluje od Karlovarské třídy a vytváří tak vstupní předprostor před východním vstupem do komplexu. Tento vstup je řešen obloukovitým zakřivení, které vede taktéž do vstupního dvoru mezi kostelem a farním centrem. Západní příčná stěna je prolomena obdélníkovým vstupem vedoucím z parkoviště, z kterého se lze pomocí bezbariérové rampy dostat také do vstupního dvoru před kostel, jelikož je parkoviště oproti vstupnímu dvoru o 1,5m výše. Po rampě kombinované se schodištěm se lze také dostat na střešní zahradu farního centra. Mezi objektem pro františkány a farním centrem jsou pak ještě dvě uzavřené zahrady, západní pouze pro františkány a východní přístupná také pro návštěvníky farního centra. Většina místností komplexu je orientována právě do vnitřních zahrad a dvorů, aby tak bylo zajištěné soukromí, odclonění dopravy a ponechání jednoduché kompaktní vnější formy.

● **kostel**

Přístup do budovy kostela je ze vstupního dvoru, který je ve stejné výškové úrovni. Ze vstupního prostoru kostela se lze dostat jak do hlavního liturgického prostoru, tak do zpovědní místnosti, před kterou je částečně cloněný čekací prostor a do místnosti pro děti a matky, před kterou je taktéž cloněný odkladový prostor pro kočárky. Hlavní liturgický prostor je řešen kombinací modelu cesty a kruhu (viz koncept). Uprostřed je umístěný vyvýšený presbytář, na které je situován oltář, ambon, sedes a lavice pro ministranty. Kolem presbytáře jsou ze tří stran lavice a čtvrtá strana směřující ke světelné štěrbině je ponechána volná. V tomto místě se zvedá podlaha v podobě stále se zmenšujících schodů, na jejichž konec již nelze kvůli strmosti vystoupat. Tento prostor může sloužit také k uměleckému ztvárnění křížové cesty, jejíž podobu nechávám otevřenou, jelikož si myslím že současná architektury by měla být prostorem pro současné umění, které může svoji formou překračovat hranice tradičního pojetí křížové cesty jako malířské či sochařské výzdoby. Pod zdvihající se podlahou je umístěna adorační kaple se svatostánkem, která by sloužila především pro večerní bohoslužby ve všední dny. Do kaple vede schodiště po levé straně liturgického prostoru. Z kaple je pak přístupná sakristie společná pro kapli i hlavní liturgický prostor. Po levé straně za vstupem do hlavního liturgického prostoru je umístěna křtitelnice a schodiště na kůr pro hudebníky. Z kůru je přístupná zkušebna a sklad nástrojů. Střecha kostela je zelená, nepochozí. Nad úrovní střechy je na západní straně umístěna zvonice, mezi přibližujícími se stěnami je v nejvyšším místě kříž. Osvětlení kostela je jednak přímé světelnou štěrbinou, přílišnému oslněním brání úprava skla přecházející směrem vzhůru od neprůhledného k čirému. Osvětlení štěrbinou je doplněno střešním osvětlení kruhovým světlíkem nad presbytářem a mezerou mezi deskou stropu a stěnami krytou taktéž světlíkem. Umělé osvětlení je navrženo v podobě dlouhých lanových svítidel s několika bodovými zdroji.

● **farní centrum**

Farní centrum je řešeno jako dvoupodlažní objekt přístupný ze vstupního dvoru. V prvním podlaží jsou situovány větší a otevřenější prostory pro setkávání společenství, jako sál, knihovna, kuchyně, jídelna, kavárna, sociální zázemí. V druhém podlaží jsou pak menší místnosti sloužící pro setkávání uzavřenějších společenství: 3 sály pro 20 lidí, dvě menší místnosti pro duchovní rozhovory, které můžou sloužit i pro přespání návštěv. Druhé podlaží je doplněno pobytovými terasami pro možnost setkávání ve venkovních prostorách. Většina místností je orientována na jih, jednak díky dostatečnému oslnění a také pro zachování soukromí františkánů, jejichž prostory jsou na situovány na sever od farního centra. Střecha farního centra slouží jako pobytová zahrada a místo k setkávání, na její severní straně je navržena vyšší zeleň kombinovaná tak, aby bylo zajištěno soukromí prostorů pro františkány. Na střeše je možné konat i drobné liturgické úkony či ve zvláštních případech sloužit mši pod širým nebem orientovanou na východ.

● **prostory pro františkány**

Ze vstupního prostoru farního centra pokračuje dále na sever chodba, ze které se dá vstoupit po pravé straně do farní kanceláře a do zahrady přístupné od františkánů i z farního centra. Po levé straně je přístup do soukromé františkánské zahrady. Na konci chodby je vstup do prostorů pro františkány, kde jsou po levé straně situovány pokoje pro jednotlivé bratry orientované do soukromé františkánské zahrady a na konci vlevo malá kaple pro společné modlitby během dne. Po pravé straně jsou situovány společné prostory s kuchyní, jídelnou a knihovnou orientované do zahrady. Střecha nad prostory pro františkány je zelená a přechází na severní straně ve val, na kterém jsou dřevěné plochy k sezení. Hrana střechy je osázena špatně prostupnými křovinami, aby bylo zajištěno soukromí bratří františkánů.

● **svislé nosné konstrukce**

Svislé nosné konstrukce tvoří stěny obvodového pláště a stěny vnitřní, dělicí. Hlavní svislé nosné konstrukce objektu tvoří stěny ze železobetonu, které jsou navrženy jako sendvičové - vrstvené konstrukce. Nosné jádro s interiérovým povrchem tvoří železobetonová stěna předpokládané tloušťky do 400mm. Tloušťka nižších železobetonových stěn u dvoupodlažního farního centra se předpokládá 200-250mm. Tepelná izolace - střední vrstva – je navržena z extrudovaného polystyrenu v tloušťkách 150-250mm. Konstrukce bude uzavřena předstěnou z pohledového železobetonu v předpokládané tl. 120-150mm. Ta bude kotvena k nosnému jádru – stěně výztuží z nerez oceli systémem umožňujícím přerušení tepelného mostu.

● **vodorovné nosné konstrukce**

Konstrukce stropů a střechy prostoru kostela je navržena z monolitických železobetonových průvlaků dl. do 24m s železobetonovou deskou pro konstrukci střešního pláště. Výška průvlaků se předpokládá proměnná do 2m, dle rozpětí stropu kostela. Vzdálenost průvlaků je 4,5 m. Střešní deska tvořící nosnou konstrukci střešního pláště bude zhruba tl. 150-200mm, v desce budou provedeny otvory pro horní osvětlení zejména u shromažďovacích prostor. Jedná se o centrální kruhový světlík a prosvětlovací pás po obvodu shromažďovacího prostoru kostela. Dvoupodlažní konstrukce farního centra bude zastropena, vzhledem k menším rozponům příčných nosných stěn do 10m, trámovým stropem ze železobetonu.

● **základové konstrukce**

Základové konstrukce pod nosné stěny jsou navrženy ze základových pasů ze železobetonu. Šířka základových pasů a hloubka založení je v návrhu pouze orientační a musela by být upřesněna dle základových poměrů. Přes základové pasy se předpokládá nosná betonová deska podlahy, vyztužená ocelovou sítí . Tepelná izolace podlahy je uvažovaná z extrudovaného podlahového polystyrenu.

● **schodiště a rampy**

Horizontální komunikace jsou řešeny jako schodiště a rampy, které mají parametry umožňující pohyb osobám s omezením pohybových schopností a orientace. Konstrukce je shodně s celkovou koncepcí navržena ze železobetonu. Zábradlí ramp a schodišť je plné. Podlaha shromažďovacího prostoru kostela stoupá k nejvyšší části a v podstatě tvoří schodiště. Pod stoupající podlahou je prostor kaple, který bude osvětlen sekundárně z prostoru kostela světlovody.

● **střešní konstrukce**

Střešní plášť je navržen jako zelená střecha, která je nad objektem farního centra a prostorů pro františkány pochozí. Nosnou konstrukci tvoří železobetonová střešní deska, která je v jednostranném sklonu, zajišťujícím odvedení prosáklých přebytečných dešťových vod z drenážní vrstvy. Zelená střecha je navržena přírodního typu s kombinací travin a bylin (např. kostřava, rozchodník, mateřídouška, ...). Nad kostelem se předpokládá vegetační vrstva kolem 20 cm. Nad farním centrem a bytem františkánů, v místech předpokladu vyšší zeleně, pak do 60 cm.

● **povrchy**

Vnitřní povrchy komplexu jsou navrženy v kombinaci pohledového betonu a klasické vápenné štukové omítky stěn a stropů. V prostorách sociálních zařízení, koupelen a ostatních mokrých provozů se předpokládá keramický obklad. Podhledy trámových stropů a stropů s průvlaky o velkých rozponech jsou navrženy ze sádkkartonu, s integrovanými zapuštěnými svítidly. Podlahy jsou navrženy ve většině prostor dřevěné, z podlahových prken různého druhu a kvality dle intenzity provozu. Terasy při farním centru budou z části tvořené zelenou střechou a z části podlahou z profilovaných terasových prken. Vnější povrchy hlavní hmoty objektu budou z pohledového betonu světlé barvy s možností strukturovaného povrchu.

● **venkovní úpravy**

Zpevněné plochy vstupního prostoru mezi kostelem a farním centrem jsou navrženy dlážděné z přírodního kamene. Dlažby tak plynule přechází do okolních pěších tras a prostranství kolem komplexu kostela a farního centra. Venkovní prostory mezi kostelem, centrem a prostory pro františkány jsou doplněné travnatými plochami se zelení a dřevěnými terasami a lavicemi k sezení, viz situace řešeného území B2.

● **okna, světlíky, dveře**

V prostoru kostela budou osvětlovací okna a světlíky provedeny z nerez. Centrální kruhový světlík bude shora uzavřen šikmou plochou se zasklením do zasklívacích nosných profilů, kotvených k železobetonové obrubě světlíku vystupujícího nad střešní rovinu. Hlavní osvětlovací svislé okno bude ze subtilních zasklívacích profilů a pruhů tvořených vodorovnými prvky z nerez. Zasklení je navrženo dvojsklem upraveným tónováním nebo pískováním přecházejícím od čirého v horní části do neprůhledného v dolní části, zamezujícího oslnění a přesvětlení interiéru kostela a kaple. Vnitřní i vchodové dveře se předpokládají dřevěné masivní, hlavní vchodové dveře do kostela jsou navrženy se subtilním členěním ve tvaru kříže, viz vizualizace.

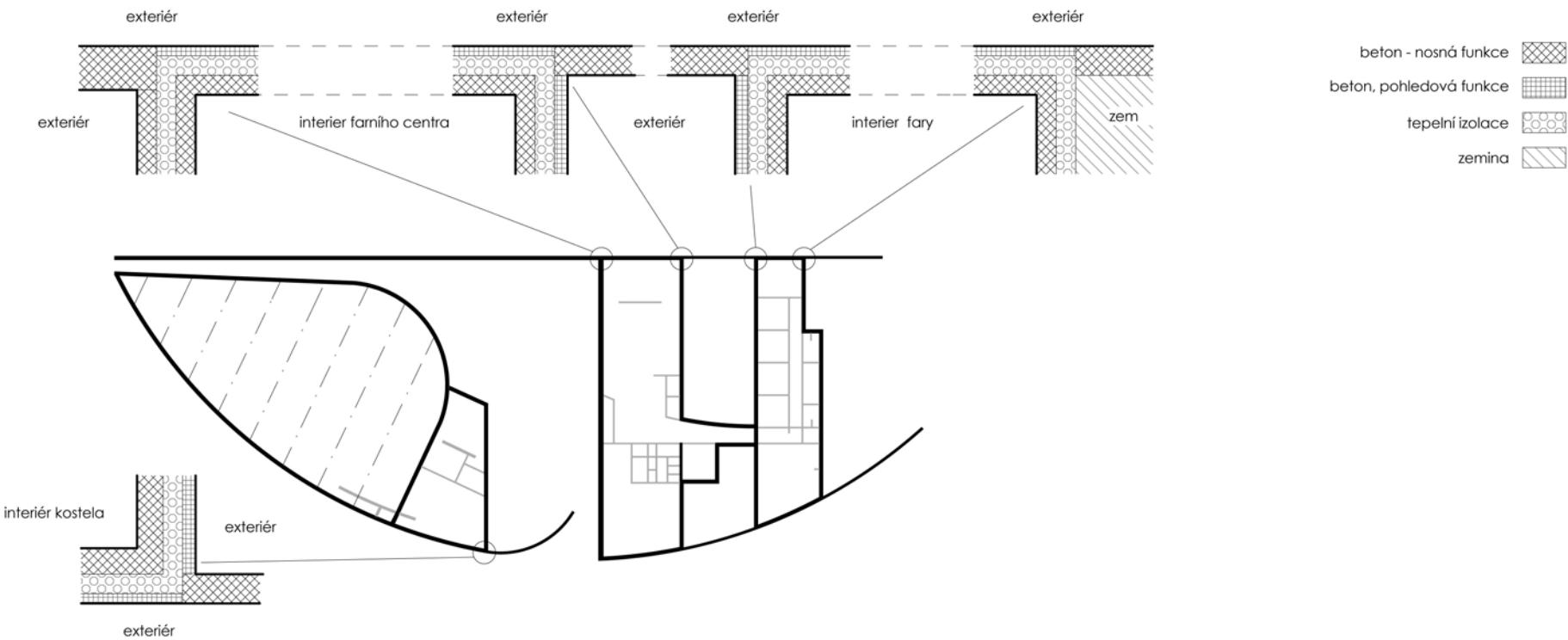
● **vytápění**

Prostory kostela nebudou využívány průběžně. Proto se zde předpokládá vytápění teplovzdušné, vzduchotechnickým systémem schopným nárazově temperovat prostor o velkém objemu. Možná je i kombinace přívodu teplého vzduchu podlahovými výústky a vytápění lavic.Ve farním centru se předpokládá vytápění systémem standardního teplovodního ústředního vytápění.

● **vybavení hlavního liturgického prostoru**

Lavice jsou navrženy dřevěné s klekátky. Oltář, ambon, křtitelnice a svatostánek jsou navrženy z průsvitného betonu LiTraCon.

schema konstrukčního řešení ■

Literatura použitá při diplomové práci:

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. 15. vydání. Praha : Česká biblická společnost, 2006. 1578 s. ISBN 80-85810-41-7.

STOCK, Wolfgang Jean. *Europaischer Kirchbau 1950 - 2000 European Church Architecture*. 2. vydání. Mnichov: Prestel 2002. 320 s. ISBN 3 - 7913 -2744 -5.

ČERNOUŠEK, Tomáš. *Liturgický prostor*. 1. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1995. 70 s.